

NÁRODNÍ ARCHIV V ROCE 2017

EVA DRAŠAROVÁ

Úvod

V uplynulém roce jsme dělali to, co máme, a hodně navíc. V personální oblasti se snažíme zuby nehty bránit rozevření nůžek mezi kolegyněmi a kolegy ve služebním poměru a zaměstnanci státu, jež se řídí Zákoníkem práce. Na režim státní služby jsme již přivykli, pomíneme-li jeho extenzivní využívání v krajních situacích. Jeho byrokratická náročnost však zaměstnává řadu lidí, neboť jediná personalistka nemůže vše zvládnout. Výpomoc je sice na vysoké úrovni, ať se jedná o organizaci výběrových řízení nebo o organizaci vzdělávání. Tyto hlavy a ruce však chybí v činnostech, kvůli kterým archiv existuje. Navíc kopírujeme vývoj ve společnosti. Nejen že na nižších postech nastala dost zratelná fluktuace, ale i speciální profese s vysokými třídami se těžko obsazují. Personální deficit se projevuje v předarchivní péči v prostředí elektronických spisových služeb, v IT, v badatelně, ve výzkumu v oblasti péče o fyzický stav archiválií, ve veřejných zakázkách i v právním úseku.

Přesto jsme projevovali vysokou iniciativu v metodických otázkách u digitálních dokumentů v národním a v evropském měřítku. Převzali jsme zodpovědnost za přípravu na evropské nařízení k ochraně osobních údajů v kruhu státních archivů. Naši experti jsou žádáni do komisí na úrovni vlády k tématům GDPR či elektronické fakturace a elektronického podání. Někteří i chápou přínosy řízení kvality ve státní správě a umí je uplatnit ve vlastní archivní práci, i když netuší, co je třeba Demingův cyklus. Připravujeme tedy přechod bez otřesů na novou kvalitu archivního informačního systému dovnitř i navenek. Digitalizace není pro nás pouhé politické zaklínadlo. Veškeré aktivity mj. i za pomoci evropských dotací směřují k lepší práci s informacemi pro úřadování i pro zpřístupnění archiválií celé škále badatelů.

Tzv. úřední agendy sice nedosahovaly extrémních hodnot, přesto vázaly spoustu lidských zdrojů. O to více se musí kompenzovat toto úsilí a někdy i nepříjemné vnější tlaky možností osobního rozvoje kolegyň a kolegů ve vědeckém výzkumu a v sebevzdělávání. V tom prvním jsme zváni do řady prestižních evropských projektů, realizujeme či připravujeme s renomovanými akademickými pracovišti výzkumné granty, V tom druhém vznikla pozoruhodná domácí lektorská skupina, jež svými výkony směle konkuruje i velmi kvalitním školením ministerstva vnitra a komerčním nabídkám. Ocenění zaslouží i pedagogická činnost, zejména na vysokoškolské úrovni. V jistém smyslu představuje formu sebevzdělávání.

Působení (transfer znalostí) na širší veřejnost bylo utlumené. Jeho nositelem bylo, pomíneme-li zažité exkurze, především oddělení nestátních fondů. Semklo kolem Národního archivu mnoho obětavých příznivců z republiky i ze zahraničí. Podíleli jsme se na množství výstav, v této podobě připravili i vlastní výstup víceletého výzkumu, ale především se pilně připravovali na jubilejní rok 2018. Ukáže se, zda občané ocení dosud neviditelnou práci archivářů, restaurátorů, úředníků i technických pracovníků.

Personální podmínky

Do roku 2017 vstupoval Národní archiv se 160 systemizovanými místy, z toho 87 ve státní službě a 73 dle Zákoníku práce. Přibyla tři zásadní, rozvojová místa do Národního digitálního archivu dle vládního usnesení č. 611/2013. Další posun nastal ve vytvoření místa kancléře, který by měl kromě dosavadní agendy „podnikového“ právníka převzít od ředitelky řadu činností, které tato vykonává za přetíženu personalistku (služební hodnocení, systemizace, konkursy na uvolněná místa, vzdělávání) či musí ve značné míře suplovat neexistující místa investičního referenta či koordinátora a plánovače vědeckého výzkumu.

Proběhla výběrová řízení na celkem 19 systemizovaných míst ve státní službě, z toho 2 na místa představených. Místa byla úspěšně obsazena v témže roce s výjimkou dvou výběrových řízení, kdy se nástup uskutečnil k 1. lednu 2018 z důvodu neuvolnění stávajícím služebním úřadem, resp. až k 1. únoru 2018 kvůli výpovědním lhůtám u zaměstnavatele vítěze výběrového řízení. Konkurs na místo vedoucího kancléře ředitelky Národního archivu byl v prvním kole bez uchazečů.

Oblast vzdělávání musela projít výraznou proměnou v souvislosti se zákonem o státní službě. Příslušný služební předpis a zejména rámcový plán se připravoval náročným procesem tvorby „zdola“, tudíž je více než akceptovatelný veškerým osazenstvem archivu. Pokračovalo individuální zvyšování kvalifikace. Bakalářskému studiu se věnovaly 4 osoby, magisterskému 5 osob a doktorskému 12. Bakalářské obory se studují na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy – Katedra českých dějin, Katedra pomocných věd historických a archivnictví, tamtéž obor Veřejná správa a spisová služba. Magisterské obory se studují na řadě univerzit (FF UK v Praze, FF Univerzity Hradec Králové, Česká zemědělská univerzita). Doktorské studium probíhalo na Filozofické fakultě UK (David Hubený studium úspěšně dokončil po obhajobě doktorské práce na téma Ztráta Podkarpatské Rusi v letech 1944–1945, na téže škole dále studovali Lucie Rajlová, Filip Paulus, Matěj Třepeš, Kateřina Zenklová, Lucie Neužilová, Tereza Pluskalová a Pavel Vaško), Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (Adam Zítek) a Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni (Jan Zeman).

Celkové množství uložených archiválií

K 31. 12. 2017 spravoval Národní archiv ve své základní evidenci celkem 2034 archivních souborů v rozsahu 129 506,7 bm (oproti stavu k 31. 12. 2016 se jedná o nárůst o 30 archivních souborů a 610,99 bm). Digitální velikost spravovaných

souborů činila 4284075 MB. Z uvedených 2 034 archivních souborů bylo celkem 1 971 souborů (124 704,94 bm, 4233360 MB) evidováno jako soubory v přímé péči archivu, 59 souborů (4762,01 bm, 50 715 MB) bylo v NA uloženo na základě depozitní smlouvy a 4 archivní soubory NA (39,75 bm) byly na základě smlouvy uloženy mimo archiv. V roce 2017 bylo provedeno celkem 421 aktualizací evidenčních listů NAD, které se týkaly 262 archivních souborů.

Do evidence archivních pomůcek bylo v roce 2017 zapsáno celkem 9 nových archivních pomůcek (jednalo se o 8 nových pomůcek vytvořených v letech 2016 a 2017 a 1 pomůcku vzniklou rozdělením starších inventářů společných pro více archivních souborů). Žádná archivní pomůcka nebyla v roce 2017 zrušena.

Do evidence vnějších přírůstků a úbytků bylo v roce 2017 zapsáno celkem 184 vnějších změn (tj. o 3 více než v roce 2016). Celkem bylo evidováno 183 přírůstků (172 přírůstků výběrem a 11 přírůstků delimitací) a 1 úbytek (úbytek delimitací). Nejvíce přírůstků (10) bylo zaznamenáno od Ministerstva dopravy ČR, nejvíce bm (95,61) bylo převzato od Ministerstva vnitra ČR a nejvíce evidenčních jednotek (1415) od Jiřího Pecha (Sbírka První světová válka). Nejvíce přírůstků (6) se vztahovalo k fondu Ministerstvo spravedlnosti ČR, Praha (NAD 1534), nejvíce bm (95,07) bylo převzato k fondu Ministerstvo vnitra ČR, Praha (NAD 1285) a nejvíce evidenčních jednotek (1415) bylo převzato ke sbírce Sbírka První světová válka (NAD 1676).

Do druhotné evidence NAD předalo v roce 2017 údaje ze své základní evidence celkem 24 archivů a 7 kulturně vědeckých institucí. Do centrální evidence Národního archivu bylo v roce 2017 předáno ze 4 archivů celkem 89 stejnopisů archivních pomůcek (z toho bylo 12 stejnopisů v listinné podobě a 77 stejnopisů ve formátu PDF). Archiv hlavního města Prahy předal 6 stejnopisů, Archiv Akademie věd ČR 6 stejnopisů, Archiv Národní galerie 73 stejnopisů a Archiv Národního technického muzea 4 stejnopisy. 8. oddělení zapsalo v roce 2017 do evidence archivních pomůcek v programu PEVA celkem 134 stejnopisů archivních pomůcek (134x strojopisná pomůcka, 4x elektronická pomůcka podle SUZAP).

K 31. 12. 2017 měl Národní archiv ve své péči celkem 1 národní kulturní památku a 25 archivních kulturních památek.

Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2017 vykonával NA fakticky předarchivní péči u 169 původců, V roce 2017 přibyli 3 noví původci (Agentura pro podnikání a inovace, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB), Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a pol. hnutí (ÚDHPSH). Archiváři 5. oddělení provedli v roce 2017 výběr ve skartačním a mimo skartační řízení celkem u 65 veřejnoprávních původců. Při těchto řízeních sepsali 164 protokolů (157 ve skartačním řízení a 7 v mimo skartačním řízení). Počty skartujících původců a sepsaných protokolů odpovídají průměrným hodnotám vykazovaným od roku 2005. Bylo vybráno cel-

kem 527 bm archiválií (527 bm ve skartačním řízení a 0,3 bm v mimo skartačním řízení) z celkového počtu navržených 11 686 bm (10 864 bm ve skartačním řízení a 822 bm v mimo skartačním řízení). Mírně pokračoval trend snižování procent vybraných dokumentů z 5,5% na 4,9%.

Prostřednictvím Národního archivního portálu bylo v roce 2017 založeno 79 skartačních řízení a 3 mimo skartační řízení, proběhlo 13 přejímek digitálních archiválií. Celkový objem digitálních dokumentů v NDA je 1824 AIP o celkové velikosti 6 GB (v roce 2016 to bylo 258 AIP o celkové velikosti 2,14 GB). Národní archivní portál využily všechny oblastní archivy (s výjimkou SOA Třeboň, které zatím používá pouze testovací verzi pro odladění SIPů od svých původců). Na síťovém úložišti Národního archivu je uloženo 5,24 TB digitálních archiválií a 27,3 TB digitalizovaných archiválií. Na počet digitálních archiválií má velký vliv postupné kopírování CD a DVD, jež jsou přílohou tradičních archiválií.

Skartační řízení bylo připravováno a dokončeno i u soukromoprávních původců: Česká strana sociálně demokratická, Česko-ruská společnost, z. s., Naděje. Celkem bylo ve výše zmíněných skartačních řízeních navrženo 91,14 bm dokumentů. Vybráno za archiválie bylo 10,58 bm, z toho bylo do Národního archivu převzato 4,40 bm a 6,18 bm uloženo v Archivu ČSSD a Naděje. Se souhlasem Národního archivu bylo vyskartováno celkem 81,96 bm.

Metodická setkání k digitálnímu dokumentu a k eSSI

Národní archiv uspořádal 29. března 2017 konferenci *Národní digitální archiv – příležitost nebo hrozba pro specializované archivy?*, jejímž cílem bylo informovat kolegy ze specializovaných archivů o aktuálním stavu Národního digitálního archivu (NDA) a zároveň otevřít prostor k diskusi týkající se komplikované problematiky digitálního archivnictví.

Spolu se spolkem CNZ uspořádal Národní archiv 16. května 2017 odborný workshop věnovaný *Národním standardu pro elektronické systémy spisové služby*. Dne 23. října 2017 proběhl seminář *Správní řád v archivní praxi, postupy (kontrolní řád, zákon o přestupcích)*. Z diskuse vyplynula potřeba shromáždit ke komparativním účelům data o kontrolní činnosti, zejména sankcích ukládaných za porušení povinností v oblasti spisové služby. Seminář *GDPR a NSESSS – strašáci na poli spisové služby* dne 22. listopadu 2017 pro zástupce ústředních orgánů státní správy, kde vykonává předarchivní péči, přinesl diskusi na aktuální témata týkající se (nejen) výkonu spisové služby v elektronických systémech. Pracovníci 5. oddělení se aktivně účastnili porad metodiků předarchivní péče pořádaných odborem archivní správy Ministerstva vnitra.

Pracovní fórum Metodická platforma elektronický dokument (Moped) bylo zřízeno a vedeno Národním archivem k problematice elektronických dokumentů a digitálních archiválií, jehož se účastní archiváři z Národního archivu, státních oblastních archivů, specializovaných archivů a archivů samosprávy. Činnost Mopedu

pokračovala i v roce 2017, kdy proběhla dvě dvoudenní setkání členů Mopedu (14. - 15. červen v Brně a 14. - 15. prosinec v Praze). Některé závěry z diskusí vedených v elektronickém prostředí se promítly do FAQ na webových stránkách NA. Řada podnětů byla přenesena na porady metodiků předarchivní péče.

Kontroly spisové služby a správní řízení

V roce 2017 provedl Národní archiv dvě řádné kontroly výkonu spisové služby v elektronickém systému spisové služby – u Ministerstva spravedlnosti a u Ministerstva zemědělství (dosud probíhá) a dvě následné kontroly – u Ministerstva průmyslu a Ministerstva práce a sociálních věcí. Třetí plánovaná kontrola (řádná) u Vrchního státního zastupitelství v Praze byla zahájena v říjnu 2017. Vrchní státní zastupitelství namítlo nepříslušnost Národního archivu ke kontrole, kontrola byla zastavena a byl podán podnět na Ministerstvo vnitra na rozhodnutí o příslušnosti Národního archivu. U Ministerstva práce a sociálních věcí v důsledku následné kontroly bylo v listopadu 2017 zahájeno správní řízení (správní delikt - § 74 odst. 6 AZ). V roce 2017 vedli archiváři správní řízení u těch původců, u kterých byly zjištěny závažné nedostatky ve výkonu spisové služby: Všeobecná fakultní nemocnice v Praze - poškození dokumentů (řízení po provedení nápravy ukončeno), Ministerstvo kultury - ztráta dokumentů (uložena pokuta, potvrzena Ministerstvem vnitra v odvolacím řízení).

Výběr archiválií mimo skartační řízení

Rok 2017 přinesl Národnímu archivu zásluhou pracovníků oddělení fondů nestátní proveniencce a archivních sbírek 55 přírůstků (126,74 bm a 1012 EJ), z toho 35 přírůstků (23,77 bm, 193 EJ) se vztahovalo k osobním fondům nebo rodinným archivům (k 32 archivním souborům). Rok 2017 tak náležel k rokům úspěšným (výsledky zkresluje fakt, že se několik přírůstků nepodařilo před koncem roku vzít do evidence). Celkem 37 přírůstků se vztahovalo k již existujícímu archivnímu souboru, ve 18 případech byl na základě přírůstku vytvořen nový archivní soubor. V posledních letech jsou nám nabízeny od soukromoprávních původců také archiválie v elektronické podobě.

V roce 2017 se v oblasti předarchivní péče u soukromých právnických osob dařilo šestému oddělení Národního archivu úspěšně naplňovat dlouhodobou koncepci spolupráce s našimi původci z řad politických stran a hnutí, spolků, odborových organizací, profesních komor, nadací, obecně prospěšných společností a vybraných zřizovatelů soukromých archivů.

Uskutečnila se řada jednání, mimo jiné u České archivní společnosti, České obce sokolské, Česko-ruské společnosti, Českého červeného kříže, Českého olympijského výboru, Českého rybářského svazu, Českého svazu bojovníků za svobodu, Junáka, Klubu dr. Milady Horákové, Konfederace politických vězňů České republiky, Naděje, Polského klubu v Praze, Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, Slovan-

ského výboru ČR, Společnosti Ludvíka Svobody, Společnosti občanské sebeobran, Společností Vlastimila Kybala, Svazu českých filatelistů, Svazu neslyšících a nedoslýchavých ČR, Svazu zdravotně postižených ČR, Syndikátu novinářů ČR, Všekožáckého svazu Českých zemí a Slovenska a dalších. O předání archivu Mezinárodní organizace novinářů jsme jednali s bývalým předsedou organizace, profesorem Karle Nordenstrengem. Předání archivu organizace by se mělo uskutečnit na počátku roku 2018. Úspěšní jsme byli také při získávání písemností Mezinárodního vydavatelství „Mír a socialismus“. Dokumenty této organizace, které uchovával její poslední šéfredaktor, Ing. Lubomír Molnár, převezmeme v průběhu roku 2018. V několika případech se uskutečnily přejímky archiválií již zaniklých subjektů, např. České rady pro oběti nacismu, Svazu československo-sovětského přátelství, Svazu nuceně nasazených, Volné myšlenky České republiky - Humanistického a etického sdružení občanů bez vyznání.

Archivní fondy právnických osob byly v loňském roce obohaceny o archiválie Česko-ruské společnosti, Českého olympijského výboru, Českého rybářského svazu, Konfederace politických vězňů ČR, Konzervativní strany, Osady Ztracená naděje – Ztracenka, Společnosti Jana Masaryka, Svazu českých filatelistů, Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, Syndikátu novinářů ČR, Zahraniční obce sokolské (přírůstek k fondu Ústředí československého sokolstva v zahraničí).

Během uplynulého roku se úspěšně rozvíjely naše kontakty s krajany. Zvláště plodná byla naše dlouhodobá spolupráce s krajany ve Švýcarsku. Dne 10. června 2017 byla v Bernu na sjezdu delegátů spolků sdružených ve Svazu Čechů a Slováků ve Švýcarsku slavnostně podepsána darovací smlouva mezi Svazem spolků Čechů a Slováků ve Švýcarsku a Národním archivem. Intenzivní kontakty jsme udržovali také krajany v Chorvatsku. Jednali jsme s představiteli spolků Svaz Čechů v republice Chorvatsko a Česká beseda Záhřeb.

Od svého vzniku v roce 1996 se oddělení fondů nestátní proveniencce a archivních sbírek systematicky zaměřuje na získávání osobních fondů významných představitelů politického a společenského života. Tento úkol se nám daří naplňovat i díky trpělivě budovaným vztahům s původci a držiteli archiválií osobní a rodinné proveniencce založených na vzájemné důvěře a spolupráci. Můžeme tak Národní archivní dědictví obohacovat o stále rozmanitější kolekci osobních fondů. K cenným akvizicím uplynulého roku bezesporu patří osobní archiv bývalého prezidenta Československa, armádního generála Ludvíka Svobody, který je v Národním archivu uložen jako depozitum. Z archivů čelných politiků, jež byly získány v loňském roce, představuje cenný přírůstek archiv historika, příslušníka protinacistického odboje v době druhé světové války a v letech normalizace mluvčího Charty 77, doc. PhDr. Miloše Hájka, DrSc..

Z nových přírůstků, které byly získány v loňském roce, je možno konkrétně upozornit rovněž na osobní archiv novináře a spisovatele literatury faktu Dušana Tomáška, významného českého herce Vladimíra Menšíka, dlouholeté činovní-

ce České obce sokolské doc. PhDr. Květoslavy Volkové, CSc., novináře Petra Broda (působil v BBC a v Rádiu Svobodná Evropa v Mnichově a v Praze), novináře a politika Františka Nečáska (v době druhé světové války byl vedoucím redaktorem českého a slovenského vysílání moskevského rozhlasu a později zastával mj. funkci ředitele nakladatelství Odeon), někdejšího dlouholetého ústředního ředitele Československé televize doc. PhDr. Jana Zelenky, CSc. či na osobní archiv koncertní pěvkyně, hudební pedagožky a spisovatelky Olgy Anny Markowitz. Cennou akvizicí představuje také další část pozůstalosti novináře, rozhlasového reportéra a spisovatele Františka (Franty) Kocourka. Naše archivní fondy také významně obohatily přejímky dodatků k osobním fondům příslušníků československého protinacistického zahraničního odboje – Věry Tiché a manželů Jiřiny a Bedřicha Kopoldových. Cenné přírůstky představují rovněž další části osobních archivů obětí nacistické perzekuce – Richarda Glazara, Oldřicha Stránského a Adolfa Burgra. Úspěšně se v uplynulém roce rozvíjela také naše spolupráce se zahraničními Čechy, která byla zúročena i v řadě přejímek - dodatků k existujícím archivním fondům. Převzali jsme mj. další části osobních archivů PhDr. Blanky Karlsson, Ph.D., prof. PhDr. Otakara Machotky či Arnošta Jokla.

Zpracování archiválií

Zpracování archiválií probíhalo dle dlouhodobého plánu, aktuálních potřeb a možností každé vnitřní organizační jednotky.

V oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí (1. oddělení) pokračovalo zpracování fondů církevní provenience (dodatky k fondu Archiv pražského arcibiskupství – Ordinariát, průběžné inventarizování fondu Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, započato bylo pořádání fondu Českobratrská církev evangelická – Farní sbor Smíchov). Nadále podle potřeby vlastníka fondu probíhala průběžná reinventarizace a doplňování osobních fondů archivního fondu Premonstráti – klášter Strahov, Praha. Pokračovalo hrubé třídění a čištění dodatků do fondu Maltézští rytíři – české velkopřevorství a konvent Praha, přivezených z budovy Českého velkopřevorství maltézského řádu. Začalo také probíhat hrubé třídění a vnitřní skartace dokumentů České katolické charity. Bylo pokračováno ve zpracování dodatků do fondů České gubernium – Militare. Stejně jako v minulých letech pokračovalo zpracovávání Evidence dochovaných vyobrazení šlechtických erbů v nobilitačních spisech České dvorské kanceláře (386 záznamů). Za externí pomoci se realizovala konverze inventáře fondu Nová manipulace do databáze (47 kartonů). Koncem roku 2017 byl dokončen inventář fondu Genealogické sbírky různé a inventarizace listin přejatých z Vojenského historického archivu (100 listin). K fondu Sběrka Dobřenský přibýlo 905 v podstatě katalogizačních záznamů přepisem metadat po digitalizaci a ve fondu Archiv českých stavů – Reversy k zemi 400 záznamů. Pokračovala tvorba katalogizačních záznamů/metadat pro matriční listiny (prohlášení za mrtva) fondu Matriky židovských nábo-

ženských obcí v českých krajích (cca 10 000 záznamů ročně; letos zapsáno 20 kartonů). Připravuje se zveřejnění matričních zápisů z let 1912–1917 (připraveno 70 svazků). Pokračuje se v přípravě inventáře k fondu Židovské kontrolní matriky.

Nadále se pracovalo na českém národním portálu v rámci virtuálního archivu Monasterium. V rámci mezinárodního projektu CO:OP se počítá se zpřístupněním databáze se snímky pečeti. Souběžná digitalizace pečeti probíhá ve spolupráci s Mezinárodním centrem pro archivní výzkum (ICARUS). Největším úkolem bylo průběžné zpracovávání metadat pečeti Archivu České koruny.

V oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1848–1918 (2. oddělení) pokračovalo zpracování fondu České místodržitelství – všeobecné, a to u signatur 12 (zemědělství), 13 (obecní záležitosti), 20 (vystěhovalectví), 26 (střední školy, dokončeno), 27 (technické školy, zahájeno). Dále bylo dokončeno zpracování dílčího inventáře Ministerstvo železnic – departement II. Pokračovalo rovněž zpracování fondu Staré montanum (signatura 5).

V oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1918–1945 (3. oddělení) pokračovalo zpracování fondu Prezidium ministerstva vnitra (dříve fond SÚ MV ČR č. 225, zpracováno 56 kartonů). Pokračováno bylo v inventarizaci fondu Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě (dř. fond SÚ MV ČR č. 114, 25 kartonů). Reinventarizoval se fond Okupační vězeňské spisy (zrevidováno 30 kartonů). Byly uspořádány druhé dodatky k fondu Ústřední správa státních báňských a hutních závodů, Praha a opatřeny archivní pomůckou. Pomocí externistů byla prohlubována pomůcka k fondu Ministerstvo zemědělství, Praha I (celkem 142 kartonů), dále k fondu Ministerstvo školství (sign. 30, 22 kartonů) a Policejní ředitelství, Praha – evidence obyvatelstva, část domovské archy (115 kartonů).

V oddělení státních fondů z let 1945–1992 (4. oddělení) byly zpracovány tři dílčí inventáře (Sbírka Monitor, Praha – vyčleněné spisy 1954–1958, Sbírka Monitor, Praha 1987–1990, Československá tisková kancelář – zpravodajské zprávy (ČTK), 1966–1967. III. dodatek) a dále inventář k dílčímu fondu Úřad předsednictva vlády – Generální sekretariát hospodářské rady. Dílčí práce v oblasti zpracování dále pokračovaly ve fondech: Federální ministerstvo paliv a energetiky, Československé závody sklářské (rejstříky), Ministerstvo spotřebního průmyslu (61 kartonů inventarizace), Ministerstvo financí II (revize), Státní úřad plánovací I (dokončen inventář, 236 kartonů), Státní úřad plánovací II (zahájena inventarizace), Státní plánovací komise (hospodářské plány, 72 kartonů), Ministerstvo vnitřního obchodu, Ministerstvo vnitra ČSR/ČR, Praha – CSÚ (třídění), Federální ministerstvo zemědělství a výživy (zpracování, 57 kartonů) a Ministerstvo zemědělství II – Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství (zpracování, 131 kartonů), Ministerstvo vnitra II (rejstříky ke státoobčanským spisům), Ministerstvo spravedlnosti ČSR (rejstříky), Ministerstvo školství a kultury, Praha – Ústřední likvidační správa a Federální ministerstvo spojů (třídění), Úřad předsednictva vlády ČSR/ČR, Praha – Usnesení vlády (třídění, a pořádání), KSČ - Ústřední výbor z období 1945–1989:

oddělení dopravy a spojů (třídění, 30 kartonů), politické byro 1954–1962 (revize uspořádání a příprava na digitalizaci), Čestmír Císař (třídění a pořádání, 4 kartony), Alexander Dubček (třídění dodatků), Antonín Novotný – tajné (přepis do databáze, dokončení rejstříků), Miloš Jakeš (dokončení). Ve fondu Státní soud Praha nadále probíhala příprava k digitalizaci, tvorba soupisu. U fondu Nejvyšší soud, Praha se třídilo podle spisových značek.

V oddělení kontroly výkonu spisové služby, fondů státní správy po roce 1992 a elektronických dokumentů (5. oddělení) byly vypracovány soupisy k některým převzatým archiváliím ze Správního archivu MV (odbor ekonomické agendy, odbor ICT, odbor programového financování, odbor zdravotnického zabezpečení, odbor účetnictví a statistiky, odbor týlového zabezpečení, odbor rozvoje a programového financování). Dále vznikly soupisy k dalším částem archivních fondů: GR HZS ČR, Centrum sportu, Zemědělská vodohospodářská správa, Puncovní úřad, Grantová agentura ČR, Správa železniční geodézie Praha, Správa železniční dopravní cesty- Technická ústředna dopravní cesty. K této činnosti byli také využiti externí spolupracovníci.

V oddělení fondů nestátní provenience a archivních sbírek (6. oddělení) probíhalo zpracování některých částí fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků: Ferdinand IV., 1. část (dokončeno), Ludvík Salvátor (dokončeno), Administrace toskánských statků Brandýs nad Labem a Ostrov (dokončeno), dále Fotografie (záznamy pro 381 ks), Grafika, kresby a tisky (zahájeno), Leopold II./1 (katalogizace korespondence), Leopold II. – dodatky (třídění). Dále probíhalo zpracování dalších archivních souborů: Špiritová Alexandra (zahájení), Czernin Ottokar (zahájení), Sbírký map a plánů, Tigrid Pavel, Provazníková Marie a Sudetoněmecká strana (třídění dodatků), Spolek pro chemickou a hutní výrobu.

V oddělení foto-, fono- a kinodokumentů a služeb veřejnosti (8. oddělení) pokračoval dlouhodobý úkol zpracování fotografií z fondů Henlein Konrád a Druhá světová válka. Dále pokračovaly práce na zpracování dílčí části archivního souboru Ukrajinské muzeum – fotografie, Praha, kde byla v letech 2016–2017 provedena reinventarizace. Soubor je souběžně digitalizován. V roce 2017 byly do databáze pořádacího programu JANUS (nebo testovací databáze ELZA) ukládány záznamy dalších archivních souborů: Kriegel František, MUDr. – fotografie, Tisková agentura Orbis (Fotoarchiv Orbis), Praha, Československá námořní plavba, a. s. - obrazové a zvukové záznamy, Praha, Rapid, organizace zahraničního obchodu - fotografie, Praha, Sovětská fotografie. V roce 2017 byly mimo skartační řízení vybrány kinematografické archiválie do již zpracovaného a digitalizovaného fondu Ústřední dopravní institut. V roce 2017 byla dále databázově zpracována zbývající část fondu Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka – kinematografické filmy, Praha, který byl již digitalizován.

Při zpracování zvukových archiválií je prioritně věnována pozornost především konverzi do digitální podoby, a to především z důvodu nestability původního nosiče. V rámci zpracování fotografické části dílčího archivního souboru

Rapid, organizace zahraničního obchodu - fotografie, Praha v testovacím rozhraní pořádacího programu ELZA byly rámcově zpracovány také související zvukové archiválie. Dílčí archivní soubor Ministerstvo zdravotnictví ČR – obrazové a zvukové záznamy obsahuje analogové i digitální zvukové archiválie, filmové archiválie a nosiče digitálních dat CD-ROM. Novým přírůstkem archivního fondu Ministerstvo spravedlnosti ČR se stalo v roce 2017 celkem 359 ks zvukových archiválií, tematicky se vztahujících k politickým monstrprocesům padesátých let 20. století v ČR. V souvislosti s přejímkou a zjišťováním fyzického stavu, byly jednotlivé mg. pásy tematicky a chronologicky uspořádány a pořízen jejich základní soupis.

Soupis pečeti

V roce 2017 bylo pořízeno 1036 záznamů pečeti listin fondu Archiv České koruny.

Anotace nových archivních pomůcek

Rodinný archiv toskánských Habsburků – Ferdinand IV. Deníky a korespondence Ferdinanda IV. Toskánského 1839–1907

Dílčí inventář, 2016, Eva Gregorovičová, 43 s.; 109 jednotek popisu [12 rukopisů, 13 kartonů].

Tato část složitého archivního fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků obsahuje část písemností toskánského velkovévody Ferdinanda IV. (1835–1908). Jedná se především o 12 svazků arcivévodových deníků, v devíti svazcích (z let 1859, 1875–1907) jsou zachovány především informace týkající se rodinného a osobního života velkovévody a jeho rodiny, ve třech svazcích (pro léta 1872–1902) jsou pak obsaženy informace týkající se především správy panství Ostrov nad Ohří. Druhá část pak obsahuje rodinnou korespondenci Ferdinanda IV., s nejbližší rodinou (rodiče, sourozenci a rodiny sourozenců), dále pak se členy některých evropských panovnických rodů (Sasko, Sicílie, Parma, Španělsko, Modena).

Pro rukopisy i pro jednotlivé konvoluty korespondence byly vyhotoveny podrobné záznamy, deníky jsou rozepsány na jednotlivé složky, u korespondence podrobné poznamenány počty dopisů a evidovány veškeré přílohy.

Inventář je vybaven osobním a místním rejstříkem

Rodinný archiv toskánských Habsburků – Ludvík Salvátor 1855–1915 (1968)

Dílčí inventář, 2017, Eva Gregorovičová, 123 s.; 570 jednotek popisu [3 listiny po roce 1850, 5 úředních knih, 8 rukopisů, 16 tisků po roce 1800, 31 kartonů, 4 plány, 53 fotografií na papírové podložce].

Tato fondová část obsahuje velice cennou část osobního archivu významného vědce a cestovatele, arcivévodů Ludvíka Salvátora Toskánského (1847–1915), autora více než 50 vědeckých pojednání z oboru geografie a topografie. Zahrnuje široké

spektrum pramenů k poznání této mimořádné osobnosti. Ve skupině Životopisný materiál jde především o osobní doklady (včetně listiny, kterou císař František Josef I. udělil v roce 1867 Ludvíku Salvátorovi Řád zlatého rouna), dále o podklady ke studijní a odborné přípravě arcivévod. Rozsáhlý materiál týkající se majetkových a hospodářských záležitostí obsahuje především účetní knihy, účty a účetní přílohy brandýské administrace dovolující podrobně rekonstruovat strukturu arcivévodových příjmů a především výdajů. Velice rozsáhlá je arcivévodova korespondence členěná na korespondenci rodinnou a osobní. Obsahuje celou řadu rozsáhlých konvolutů s významnými vědci dané doby a umožňuje tak rekonstruovat arcivévodovy rozsáhlé kontakty a způsob jeho vědecké práce. Fondová část dále obsahuje rukopisy některých prací Ludvíka Salvátora nebo jejich fragmenty, písemnosti týkající se záležitostí 58. pěšího pluku, jehož byl Ludvík Salvátor plukovníkem-majitelem. Poslední částí je pak rozsáhlý ilustrační materiál zahrnující mimo jiné také fotografie, plány nebo konvolut písemností tzv. družiny Ludvíka Salvátora.

Inventární seznam je sestaven velice detailně, inventář je doplněn rejstříky osob, míst, institucí a korporací a názvů.

Rodinný archiv toskánských Habsburků – Administrace toskánských statků Brandýs a Ostrov (1666) 1852–1872 (1905)

Dílčí inventář, 2017, Pavel Koblasa, 27 s.; 296 jednotek popisu [2 úřední knihy, 16 registraturních pomůcek, 24 kartonů].

Toskánská administrace statku Ostrov (a od 1860 i Brandýs) vznikla nejpozději v roce 1852 jako mezičlánek mezi toskánským velkovévodou a správami jednotlivých statků). Její vznik souvisí s osobou velkovévody Leopolda II., který ji zřídil jako efektivní správní nástroj. Po roce 1859, kdy Habsburkové přišli o svou vládu v Toskánsku, byl majetek v Čechách jejich hlavní hospodářskou základnou. Po smrti Leopolda II. v roce 1870 a rozdělení majetku mezi jeho syny byla již existence této administrace zbytečná, poslední stopy její činnosti jsou identifikovány v roce 1872.

Fond obsahuje především úřední korespondenci administrace v hospodářských a zaměstnaneckých záležitostech panství Ostrov a Brandýs nad Labem. Při pořádání fondů byl rekonstruován registraturní plán administrace, nesignované spisy byly uloženy separátně.

K inventáři byl vyhotoven zeměpisný a osobní rejstřík.

České místodržitelství – všeobecné. Střední školy, gymnázia, sign. 26 (1785) 1856–1910 Dílčí inventář, 2017, 42 s., Pavla Lutovská, 756 jednotek popisu [49 kartonů].

Dochované písemnosti fondu *České místodržitelství Praha – všeobecné. Střední školy, gymnázia. Signatura 26 (1785) 1856–1910* vznikly činností nejvyššího orgánu státní správy v Českém království, C. k. místodržitelství v Praze.

Po obsahové stránce je fond tvořen spisy, které se týkají různých záležitostí jednotlivých středních škol a gymnázií na území někdejšího Českého království. Mezi dochovanými písemnostmi nalezneme především dokumenty týkající se výuky, studentů, učitelů, provozních a stavebních záležitostí středních škol. K inventáři je vyhotoven osobní a zeměpisný rejstřík.

Ministerstvo železnic Vídeň. Department 2 (1882) 1896–1918

Dílčí inventář, 2017, 107 s., Markéta Novotná, 515 jednotek popisu [41 kartonů].

Písemnosti nejvyššího správního orgánu pro legislativní, finanční a technické záležitosti železnic v předlitavské části habsburské monarchie – Ministerstva železnic ve Vídni, jsou postupně podrobně pořádaný dle jednotlivých departmentů. Jedná se o archivní fond získaný v rámci spisové rozluky s Rakouskem ve 20. letech 20. století, pomocné knihy tedy nejsou k dispozici.

Písemnosti 2. departmentu ministerstva se týkají dvou základních celků, v první řadě legislativních otázek železnic v Čechách a jednání ministerstva se správními i samosprávnými orgány. Druhým rozsáhlým celkem pak jsou žádosti o povolení technických prací na projektech místních drah, prodlužování jejich koncese, revize tras, technické a účetní zprávy. Fond mohou využít především zájemci o dějiny železnic, ale i regionální historii.

Inventář je doplněn rejstříky osobním, zeměpisným, institucí a věcným.

Sbírka Monitor, Praha vyčleněné spisy, 1954–1958

Dílčí inventář, 2017, 5 s., Vlasta Měšťánková, 4 jednotky popisu [12 kartonů].

Archivní soubor obsahuje cyklostylovaný bulletin „Československý rozhlas. Zvláštní zpravodajství ze zahraničí“ z let 1954–1958. Bulletin obsahují přepisy odposlechných relací zahraničních rozhlasových vysílačů vysílaných v českém a slovenském jazyce zejména Svobodné Evropy, Hlasu Ameriky, BBC, Deutschlandfunk, Rakousko I a Vatikán a některých televizních stanic, pokud se týkaly Československa a socialistických států, ale i jiných významných událostí ve světě. Jedná se o později nalezené chybějící relace, jež nebyly podchyceny v již zpracovaných inventářích.

Sbírka Monitor, Praha, 1987-1990

Dílčí inventář, 2017, 8 s., Vlasta Měšťánková, 4 jednotky popisu [184 kartonů].

Archivní soubor obsahuje cyklostylovaný bulletin „Československý rozhlas. Zvláštní zpravodajství ze zahraničí“ z let 1987 – březen 1990. Bulletin obsahují přepisy odposlechných relací zahraničních rozhlasových vysílačů vysílaných v českém a slovenském jazyce zejména Svobodné Evropy, Hlasu Ameriky, BBC, Deutschlandfunk, Rakousko I a Vatikán a některých televizních stanic, pokud se týkaly Československa a socialistických států, ale i jiných významných událostí ve světě.

Československá tisková kancelář – zpravodajské zprávy (ČTK), 1966–1967, III. dodatek

Dílčí inventář, 2017, 7s., Vlasta Měšťánková, 2 jednotky popisu [69 kartonů].

Archivní soubor obsahuje cyklostylované denní zprávy domácí redakce ČTK a vybrané zprávy zahraniční redakce týkající se Československa z let 1966–1967, které ČTK poskytovala redakcím a jiným médiím. Cyklostyly jsou řazeny chronologicky.

Využívání archiválií

Badatelny

V uplynulém roce studovalo ve studovně I. oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí 566 badatelů (521 domácích, 45 cizinců), kteří zde vykonali 2 838 badatelských návštěv (2 485 návštěv domácích badatelů, 353 návštěv cizinců). Celkový počet zapůjčených evidenčních jednotek v roce 2017 tedy byl 8 459.

V centrální badatelně NA v Praze na Chodovci celkem 1 829 badatelů. Z celkového počtu badatelů bylo 785 cizinců (převážně ze Slovenska a Rakouska). Badatelé uskutečnili celkem 6 010 badatelských návštěv (z toho 785 zahraničních). V Informačním systému Badatelna bylo zaevidováno celkem 28 511 objednávek. Nejvíce vytěžovaným archivním souborem bylo Policejní ředitelství v Praze – 6 400 objednávek ze všech částí fondu. Následuje archivní soubor ÚV KSČ (5 907 objednávek) a archivní soubory s železniční tematikou či stavebně historické dokumentace. Pořízeno bylo celkem 16 509 reprodukcí archiválií pro badatele i pro služební potřebu.

Správní činnosti – opisy, výpisy a kopie pro občany, veřejnou správu, soudy, rešerše

V elektronickém systému spisové služby GINIS bylo v roce 2017 zaevidováno celkem 4 917 čísel jednacích. Datovou schránkou bylo přijato 2 355 a odesláno 2 142 datových zpráv. Z celkového počtu bylo 4 815 č.j. spisů vyřízeno v režimu správní nahlédací agendy: 1 011 spisů se týkalo státního občanství a sčítání lidu, 354 č.j. spisů se týkalo agendy 3. odboje dle zákona č. 262/2012 Sb. a 718 č.j. – majetkových záležitostí.

Rešerše a reprodukce archiválií byly zpracovány pro 551 domácích a 579 zahraničních žadatelů.

Agenda církevních restitucí v roce 2017 výrazně zeslábla, ale nezanikla, ačkoliv lhůty pro podání žádostí podle zákona o majetkovém vyrovnání již uplynuly a agenda měla skončit. Pokles počtu podání v agendě církevních restitucí se ovšem projevil dalším nárůstem agendy ostatních majetkových pozemkových rešerší, která byla v průběhu církevních restitucí úřady utlumena a nyní se vrací k původním počtům podání. Časově náročné byly žádosti veřejné správy i soukromých osob

o zjištění majetkových údajů ze zemědělsko-lesnických a hospodářských fondů. Agenda dle zákona č. 262/2011 Sb. vykázala v roce 2017 výrazně vzestupnou tendenci. Rešerše probíhaly zaběhlým systémem ve shodě s dohodnutými požadavky Ministerstva obrany ČR a ve spolupráci s dalšími institucemi.

Stále velkou zátěž znamenaly žádosti ukrajinských občanů, kteří potřebují doložit československé občanství svých předků. Čerpají z údajů uvedených ve sčítacích operátech RČS z roku 1930 pro Zemi podkarpatoruskou. Agenda z 201 ks v roce 2014 stoupla na 620 v roce 2015, 842 žádosti v roce 2016 a v roce 2017 činila 547 žádostí.

Počet státoobčanských žádostí v minulém roce opětovně mírně poklesl, v naprosté většině se jednalo o žádosti státních úřadů či orgánů samosprávy. Samostatnou skupinu tvoří dotazy na údaje z pražské pobytové evidence a spisů Policejního ředitelství v Praze, velkou většinou rovněž z důvodu zjištění rodinných vazeb.

Dotazy na různé druhy nacistické perzekuce a na odboj v období 1938–1945 (a následně pátrání po osobách) zaslaly instituce již jen zřídka (Mezinárodní pátrací služba v Bad Arolsensu, Český červený kříž, případně Ministerstvo obrany). Tématu se ale začali věnovat jednotlivci zajímající se o své předky nebo vědeckí pracovníci a studenti v souvislosti s psaním obecnějších odborných studií. Počet úředních žádostí týkajících se věznění, případně nuceného pracovního nasazení, majetkové újmy či rasového pronásledování československých občanů v době nacistické okupace činil cca 52 ks žádostí. Bylo vzneseno 53 dotazů (srovnatelné s roky 2015 i 2016) na členství v KSČ.

Výstavy

Významnou činností jsou výstavy archivních dokumentů a práce s nimi související. V roce 2017 věnoval Národní archiv značné úsilí *výstavnímu projektu Ministerstva vnitra k výročí vzniku republiky*, který se uskutečnil počátkem roku 2018 v Císařské konírně Pražského hradu a od února do konce června roku 2018.

K oslavám stého výročí vzniku samostatného Československa probíhaly v minulém roce v Národním archivu přípravy dalších dvou akcí. V září 2017 bylo definitivně rozhodnuto o konání mezinárodní konference a panelové výstavy na téma Československo a Podkarpatská Rus s názvem *Čtvrtstoletí spolu. Československo a Podkarpatská Rus*.

Na podzim roku 2017 byla konkretizována spolupráce mezi Národním archivem a Historickým ústavem Akademie věd ČR při přípravě panelové výstavy dokumentů do foyeru Národního archivu s názvem *Pravda vítězí*. Tato výstava si klade za cíl důstojným způsobem připomenout stoleté výročí vzniku Československé republiky a dobu existence společného státu Čechů a Slováků.

Výstavy vlastní

Svědkové vzepětí a tragédie. Plakáty ze španělské občanské války ve sbírkách Národního archivu, Národní archiv, 7. dubna – 7. června 2017.

Rok 1989 ve sbírce fotografií Svazu českých fotografů, Národní archiv, 9. června – 20. října 2017.

Obchodování v srdci Evropy: Československo-německé hospodářské vztahy (1918–1992), Národní archiv, 27. října – 4. prosince 2017.

Spolupráce na výstavách, zápůjčky originálů a poskytování kopií archiválií

Skandal bei Hofe – Die Flucht der Luise von Toscana, Kronprinzessin von Sachsen, Schloss & Park Pillnitz, 29. dubna – 5. listopadu 2017.

První křik, první pláč, Muzeum hlavního města Prahy, 26. dubna – 8. října 2017.

Erzherzog Ferdinand II. – 450 Jahre Tiloler Landesfürst, zámek Ambras, 15. června – 8. října 2017.

Fenomén Masaryk, Národní muzeum v Praze, 14. září 2017 – 18. února 2018

Pavel Tigrid. Hlas svobody, Národní muzeum v Praze – Národní památník na Vítkově, 25. října 2017 – 31. března 2018.

Arcivévoda Ferdinand II. Habsburský, Národní galerie v Praze, 3. listopadu 2017 – 25. února 2018.

Zasedání Rytířského řádu Křižovníků s červenou hvězdou, Viterbo

Bohu k slávě, městu ku prospěchu, Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora, 25. března – 31. prosince 2017.

Císař Karel IV. 1316–2016, Germánské národní muzeum Norimberk, 20. října 2016 – 5. března 2017

Koruna na dlani: Věčná mince království, Správa Pražského hradu, Rožmberský palác, 15. května 2016 – 7. ledna 2017.

Poslední majestát. Smrt a nesmrtelnost Karla IV., České muzeum hudby, 30. listopadu 2016 – 26. března 2017.

Praha Karla IV., Muzeum hlavního města Prahy, Dům U zlatého prstenu.

Toskánská Habsburkové a ostrovské panství 1808–1918, Město Ostrov nad Ohří, 21. května 2016 – 2. dubna 2017.

Po stopách českých prvorepublikových zahradních architektů, Národní zemědělské muzeum, Mendelova univerzita Brno, Bechyně 4. června – 8. října 2017.

Stopy českých zahradních architektů na Slovensku, Národní zemědělské muzeum, Lesnické a dřevárské muzeum Zvolen, Slovenská poľnohospodárska univerzita Nitra 7. července – 31. srpna 2017 a 20. září – 6. října 2017.

Toskánsko v Brandýse nad Labem. Z pokladů zámeckého archivu. Obrázky a dokumenty z Rodinného archivu toskánských Habsburků Národního archivu, zámek Brandýs nad Labem, 13. října – 31. prosince 2017.

Zkušenost exilu. Osudy exulantů z území bývalého ruského impéria v meziválečném Československu, Památník národního písemnictví, letohrádek Hvězda, 16. června – 29. října 2017.

Spolupráce s médii

V roce 2017, stejně jako v předchozích letech, spolupracoval Národní archiv ve velké míře s médii. Dne 22. února 2017 se uskutečnilo tradiční, již 9. setkání přátel Národního archivu. Tato platforma se osvědčila jako vhodná příležitost k utužení přátelských kontaktů s dárci archiválií a dalšími příznivci a spolupracovníky archivu. Na programu bylo tentokrát uvedení filmu rakouského režiséra, studenta filmové fakulty v Kolíně nad Rýnem, Leo Decristofora „Ludku, vyprávějte stále!“ Ve filmu zpovídá Olga Anna Markowitz, jež je známá jako klavíristka, koncertní pěvkyně, hudební pedagožka, spisovatelka a básnířka, Ludka Eliáše, vynikajícího divadelního a filmového herce, režiséra a scénáristu. Jde nejen o jeho zážitky z let věznění v koncentračních táborech Osvětim a Sachsenhausen či z pochodu smrti, ale i o jeho pohled na svět. Setkání se zúčastnili všichni tři protagonisté filmu. Setkání přátel mělo tentokrát připomenout i 20 let trvání 6. oddělení NA (oddělení bylo ustaveno v r. 1996, personálně bylo naplněno a začalo fungovat v celé šíři aktivit k 1. 1. 1997). V závěru setkání potom za velkého zájmu publika zahájil emeritní vedoucí katedry PVHAS, prof. Ivan Hlaváček odpočítávání - všichni zájemci mohou od této chvíle sledovat na webu NA, kolik času zbývá do rozpečetění obálky, obsahující poslední slova T. G. Masaryka, jak je zaznamenal jeho syn Jan.

Pokračovala komunikace s režisérem Davidem Vondráčkem o požadavku České televize na provedení analýzy DNA Jana Masaryka z archiválií uložených v Národním archivu, z právních a etických důvodů bylo nakonec Českou televizí od požadavku ustoupeno. Vyhledávali jsme také dokumenty pro natáčení pořadu režisérky Olgy Sommerové o Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných.

Exkurze

V I. oddělení se v roce 2017 uskutečnilo 34 exkurzí, jichž se zúčastnilo celkem 487 návštěvníků, z nichž lze zmínit kromě vysokoškolských a středoškolských studentů především zahraniční hosty, mezi něž patřili pan velvyslanec Alžírsko v ČR a generální ředitel alžírských archivů s doprovodem, 32 osob z Archivschule Marburg. Zvláště je třeba zmínit tři edukativně pojaté exkurze v rámci plnění projektu CO:OP, tzv. Adventures in Archives, jejichž výsledkem byly krátké studentské filmy. Dne 26. ledna 2017 byl vytvořen a 2. května 2017 prezentován film studentů Grafické školy v Hellichově ulici na téma ochrana archiválií, nazvaný Bukyana Jones. Ve dnech 21. – 23. srpna 2017 vznikl film „Jak se chovat v badatelně“, který vytvořili účastníci Letního příměstského tábora pořádaného Domem dětí a mládeže Praha 2. Ve dnech 16. a 18. prosince 2017 vznikly filmy na téma skartace a význam Národního archivu jako správce kulturních památek, které vytvořily skautky ze Skautského oddílu Junák Slaný.

Na Chodovci se uskutečnilo celkem 22 exkurzí s celkovým počtem 283 účastníků. Kromě organizovaných exkurzí jsme umožnili celou řadu návštěv Národního archivu pro zahraniční delegáty různých akcí pořádaných zejména odborem ar-

chivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR i pro zaměstnance některých odborů MV ČR a dalších institucí.

Knihovna

V uplynulém roce knihovna fungovala v základních činnostech a službách na takové úrovni, aby opět dostala rozsahu služeb uživatelům, daném a vyplývajícím z jejího postavení základní knihovny se specializovaným fondem dle §13 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb a splnit nebo pokračovat v řadě úkolů specifického, dlouhodobého a mimořádného charakteru. V konkrétní podobě toto představuje širokou škálu úkolů a činností v oblasti péče o historické knihovní fondy a sbírky, které jí byly v procesu minulých let svěřeny do péče; úkolů v oblasti tvorby a zpřístupňování oborově zaměřeného knihovního fondu archivní knihovny; tvorby a zpřístupňování informačního oborového fondu, ať již v podobě oborových dokumentačních databází, nebo v podobě sestavování a vydávání oborových bibliografií; úkolů a činností v oblasti využívání těchto fondů formou poskytování nejrůznějších služeb výpůjčních, referenčních a řady specifických služeb knihovny) – při využití nových technologií – širokému okruhu uživatelů knihovny, ať již jde o pracovníky a badatele Národního archivu a ostatních archivů ČR, o uživatele z okruhu vysokých a středních škol, nebo o další odborné a zájmově odborně zaměřené uživatele z řad široké veřejnosti.

Druhým rokem provozu automatizovaného knihovního systému (AKS) Verbis, byl výrazně využíván modul Katalogizace, kde proběhly také první revize s využitím čarových kódů knihovních jednotek. Online katalog Portaro na adrese <http://knihovna.nacr.cz/> byl v závěru roku rozšířen o službu citace.com. Další úpravy citací plánujeme po ukončení testovacího provozu. Zaměstnanci a veřejnost mají rovnocenný přístup ke zpracovaným záznamům knihovních jednotek a možnost jejich vzdáleného objednání.

Knihovna NA se zapojila do kooperativního vytváření jmenných národních autorit. Pracovníci knihovny absolvovali školení PhDr. Zdeňka Bartla – odborného garanta projektu tvorby národních autorit. Knihovní systém Verbis byl rozšířen o modul pro dodávání národních autorit. Rutinní předávání záznamů je plánováno na rok 2018.

Knihovna zpřístupňuje na adrese <http://kramerius.nacr.cz/> výsledky projektu digitalizace dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru v podprogramu VISK 7 (Kramerius). Pro rok 2018 byl do grantového programu připraven nový titul Prager Zeitung.

Formou nákupu bylo získáno 591 knihovních jednotek. Svázaná periodika byla zapsána v počtu 93 nových jednotek a 28 svazků novin. Nejvíce publikací 5 520 bylo získáno zdarma (dar, výměna, povinný výtisk badatelů, přejímky a z produkce Národního archivu). Nejrozsáhlejší přejímka (130 bm) publikací z období 1890–2009

z části fondu Knihovny Ministerstva zemědělství byla předána z Knihovny Antoinína Švehly. Po předání audiovizuálních nosičů do 8. oddělení NA bude do fondu zařazeno 4 872 svazků.

Kromě zpracování ročních přírůstků se knihovna také věnovala zpětnému zpracování starších fondů. Největším samostatným takto retrokatalogizovaným celkem byla společensko-politická literatura v počtu 5 382 knihovních jednotek (evidovaná na signatuře S1 – S4500).

V roce sběru 2017 bylo celkem nahlášeno do Rejstříku informací o výsledcích (RIV) 23 výsledků vědy a výzkumu, z toho bylo nahlášeno pro poskytovatele. Jako excelentní výsledek nahlášena třísvazková publikace A. Pazderové: *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperátorem 1592–1628. Tomus I., Epistulae et acta Caesaris Speciani 1592-1598.*

Knihovna Národního archivu druhým rokem spolupracuje s Historickým ústavem AV ČR na vytváření mezinárodního projektu Souborného katalogu Bibliografie české a slovenské historiografie (<http://portaro.eu/hucentral/>). Katalog vznikl jako výstup projektu velkých infrastruktur pro VaVaI „Bibliografie dějin Českých zemí“. Knihovna Národního archivu pomocí externistů zpracovává Bibliografii českého archivnictví, která zaznamenává českou vědeckou a odbornou knižní produkci v oblasti archivnictví a příbuzných oborů.

Vědecký výzkum

Národní archiv, v souladu s předmětem činnosti stanoveným zákonem o archivnictví, dlouhodobou koncepcí rozvoje výzkumu a v neposlední řadě i historickou tradicí starou sto padesát let, pokračoval i v roce 2017 ve svých výzkumných aktivitách.

Archiv provádí vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a v příbuzných vědních oborech; plní úkoly ústředního vědecko-výzkumného pracoviště na úseku preventivní péče o archiválie, konzervace a restaurování archiválií, uchovávání a zpřístupňování nových forem nosičů informací, včetně dokumentů v digitální podobě; v této oblasti vykonává funkci odborného, metodického a školicího centra. Základním posláním archivů bylo a je uchovat a zpřístupnit informace pro současné a budoucí potřeby společnosti. Vědecké, výzkumné a inovační aktivity tedy oscilují kolem tohoto fundamentu a spolu s vývojem společnosti se proměňují reagující na informační poptávku a na vnější rámec existence a fungování archivů, přesněji na potenciální rizika, znemožňující plnit základní poslání. Národní archiv se stal i na tomto poli uznávanou výzkumnou kapacitou, potvrzenou výsledky a poměrně úspěšným získáváním dotací z nejrůznějších zdrojů na vědu a výzkum. Základní směr výzkumu je definován v dlouhodobé koncepci Národního archivu, nicméně tato koncepce podléhá operativní každoroční vnitřní evaluaci formou aktualizace pracovního plánu na příslušný rok a reaguje tak na aktuální stav oboru, rozvoj spolupráce s partnerskými institucemi

v ČR i v zahraničí a v neposlední řadě rovněž na aktuální potřeby státní politiky a administrativy a její informační poptávku.

V letech 2015–2016 Ministerstvo vnitra posuzovalo plnění Koncepce rozvoje výzkumné organizace vyhotovené v roce 2011 a každý rok inovované. Byl sestaven i profil výzkumných kapacit Národního archivu. Výsledky a doporučení panelu, který reprezentoval akademickou obec a uživatele výsledků výzkumné činnosti, se vzácně shodovaly s obdobnými výstupy dobrovolně podstoupené mezinárodní evaluace podniknuté konsorciem institucí vybraných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci evropského projektu v roce 2015. Směřování výzkumných aktivit odpovídá kontextu a vývoji mise organizace a je vynikající v národním srovnání. Velmi dobrá byla efektivita a využití přidělené institucionální podpory. Tematický rozsah výsledků a tematický rozsah projektových návrhů odpovídal potřebám uživatelské sféry též na velmi dobré úrovni. Výsledkový mix odpovídal účelu výzkumné činnosti organizace s hodnocením velmi dobré. Pouze jako dobrá byla ohodnocena strategie prezentace výsledků dle účelu činnosti, konkurenceschopnost vybraných výsledků a publikační činnosti. K stému výročí vzniku republiky pravděpodobně stoupne šíření výsledků náročné přípravy čtyř klíčových výstavních podniků z roku 2017, z nichž dva se odehrají na prestižním místě – na Pražském hradě. Výsledky publikační činnosti snesou národní srovnání, ale jsou určeny pro úzký okruh uživatelů. Minimální zastoupení zahraničních publikací je vnímáno jako deficit. Vysloveně slabou stránkou je publikační činnost pod vlastní redakcí nebo využívání dlouhodobě neefektivních publikačních kanálů (snažíme se omezovat). Doporučeno bylo zřízení vědecké rady (připraven statut a jednací řád, nominování uchazeči o členství), posílení výzkumu v oblasti péče o archiválie (probíhá a naráží na snížení výzkumné kapacity generační obměnou) a omezení aktivit vykazujících charakter osobního zájmu individuálních výzkumníků (jde jen do určité míry z důvodu motivace a zachování stability pracovních sil), internacionalizace výzkumné činnosti (v roce došlo ve velké míře – viz níže), věnovat pozornost zvyšování kvalifikace (probíhá úspěšně) a prezentaci a vstupům do veřejného prostoru (zůstávají velké rezervy, problematikou se nemá kdo zabývat).

S tímto v podstatě skvělým oceněním a uvědoměním si rozvojového potenciálu, ale i základních povinností a vlastního postavení mohl Národní archiv připravit v roce 2016 Rozvojový program výzkumné organizace pro období 2017–2023.

Nová pravidla hodnocení výzkumných organizací by nám měla ještě více vyhovovat než dosavadní bibliometrický systém. Na seznamu vědeckých institucí jsme figurovali v podstatě v postavení vědecké infrastruktury, ale náš potenciál je mnohem širší. Po novelizaci zákona o výzkumných organizacích jsme se opět na seznam dostali. Realizace vědeckého výzkumu a inovací odpovídá širšímu záběru činností, které archiv ze zákona vykonává. Proto se zde realizuje jak základní, tak aplikovaný výzkum a silně jsou zde zastoupeny inovace technologické i pro výkon státní správy. Kromě základního výzkumu jsou vědecké výsledky okamžitě použitelné

v každodenní praxi, neboť projekty jsou formulovány právě s ohledem na potřeby archivu a jeho uživatelů v nejšířším slova smyslu.

Základní výzkum realizuje Národní archiv v souladu se svým oborovým zákonem v oblasti historiografie, sociologie, statistiky, dějin správy a pomocných věd historických. Zásadní obrat zde neočekáváme. Odborné statě publikujeme v renomovaných domácích impaktovaných či neimpaktovaných recenzovaných periodikách, především ve *Sborníku archivních prací* a v *Archivním časopise*, které vydává Ministerstvo vnitra; ve sborníku Národního archivu *Paginae historiae*, v *Českém časopise historickém* a v řadě dalších časopisů. Institucionální podpora vědy umožňuje pružněji zveřejňovat výsledky průběžného zkoumání, a to i monografickou cestou za pomoci externích služeb vydavatelství a tiskáren. Naše kapacitní možnosti jsme rozšířili obměnou dosluhujícího vlastního zařízení pro tisk odborných titulů tak, jak je to obvyklé u ostatních domácích výzkumných ústavů našeho oboru. Dosud nesměle se rýsující publikační řady se díky tomu zřetelněji vyprofilovaly. Směřování nyní cílí i na jejich grafické sjednocení. Dosud se nepodařilo navázat spolupráci při publikování s renomovaným Nakladatelstvím Lidových novin, která postaví propagaci a odbyt na profesionální úroveň. Přídavné zdroje též umožní udržet mobilitu odborných pracovníků, jejich výzkum doma i v zahraničí a předávání a výměnu poznatků na příslušných fórech.

Vědecký výzkum je pouze jedním z úkolů archivu a je závislý na objemu ostatních povinností, především povinností úředního charakteru. Přesto je nesporné, že práce všech odborných zaměstnanců (archivářů, konzervátorů a restaurátorů, informatiků a knihovníků) je prací tvůrčí a vědeckou ve smyslu definice vědy jako systematického způsobu racionálního a empirického poznávání. Každý z odborných pracovníků může věnovat práci na vědeckých úkolech cca 20% své pracovní doby. Za produkty vědecké činnosti je však možné považovat i takové výsledky, které nejsou kvantifikovány výstupy v databázi RIV. Práce archivářů, knihovníků, restaurátorů i informatiků je v zásadě kontinuální tvůrčí činností, při které jednotliví pracovníci používají a dále rozvíjejí metodologii z řady vědních oborů (archivnictví, pomocné vědy historické, dějiny správy, chemické vědy, informatika). U odborných archivářů jde především o aplikaci vědeckých poznatků při zpracování archivních fondů a sbírek, při evidenci původců a sledování jejich chování, při stanovení metodických postupů při dohledu na spisovou službu a výběr archiválií, ale i při vyřizování úřední agendy, kde je nutné obsáhnout i její historické souvislosti.

Vědecká práce v Národním archivu tak probíhá ve dvou rovinách: 1. při tvorbě vlastních vědeckých výstupů dle dlouhodobé koncepce vědeckého rozvoje pracoviště a jeho vnitřních jednotek a 2. aplikovaně při ostatních činnostech Národním archivem vykonávaných.

V těchto mantinelech je naplňována i mise organizace stanovená legislativním rámcem a vnitřními koncepčními dokumenty. Její konkrétní realizace je samozřej-

mě dána řadou konkrétních a částečně proměnlivých faktorů, z nichž nejvýznamnější jsou personální zabezpečení pracoviště, jeho rozpočtová stabilita a soubor a struktura aktuálních úkolů a potřeb, které jsou na pracoviště kladeny. Dle vykazovaných výsledků, jejich ohlasu v domácí i zahraniční vědecké komunitě i dle jejich implementace ve společnosti lze však konstatovat, že Národní archiv vykazoval v posledních pěti letech ve vědecké oblasti konjunkturu a stabilitu. Podařilo se realizovat řadu projektů a výstupů (jak v oborové specializaci, tak v oblasti metodologické), které pozitivně a trvale poznamenávají nejen vývoj oboru, ale snad i vývoj společnosti.

Na *pomezí základního a aplikovaného výzkumu* se pohybují archiváři při zpracování archivních fondů, jež je korunováno výsledkem v podobě archivních pomůcek s fundovaným úvodem, vlastním inventářem či katalogem a náročnými rejstříky. I do této oblasti zasáhla masivně standardizace. Ostatně právě i této problematice se v minulosti věnoval Miroslav Kunt v projektu financovaném bezpečnostním výzkumem a v jedné oblasti dokončil výzkum pro Ministerstvo kultury dál ve spolupráci s dalšími paměťovými institucemi. Veškeré výsledky se přetavily v celostátní, dlouho postrádanou metodiku a ústily i do legislativní úpravy. Čerstvé výsledky týkající se informačního propojení prostřednictvím tzv. autorit se využívají i pro další výzkum organizovaný odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra za pomoci Technologické agentury České republiky. Vše umožní komfortní národní i mezinárodní sdílení informací badateli i nejšířší veřejností, eliminaci vysoké míry prezenčního studia a tím i rizika s ním spojená.

Aplikovaný výzkum se realizuje především na *úseku informatiky, zpřístupňování a péče o fyzický stav archiválií*. Jedná se o celý komplex vzájemně propojených otázek, které se rozprostírají též do oblasti *bezpečnostního výzkumu v gesci Ministerstva vnitra* a souvisí se základními existenciálními otázkami archiválií, s jejich zabezpečením před zničením, pozměněním i degradací vlivem stárnutí či lidskými faktory. Výzkum realizovaný v Národním archivu se dotýká kontextu zajišťování bezpečnosti a bezpečnostního systému v následujících třech okruzích:

- a. zajištění fyzické ochrany svěřených archiválií, tj. svěřené součásti národního kulturního dědictví. Tento výzkumný segment je zaměřen na formulaci bezpečnostních rizik pro fyzický stav archiválie a metod pro jejich maximální eliminaci, dále na stanovení metod konzervace a restaurování různých typů archiválií. Tento směr má výrazný charakter aplikovaného výzkumu, zároveň jsou jeho výsledky obecně platná metodická a metodologická doporučení aplikovaná v celé síti archivů ČR a v řadě případů i mimo oblast archivnictví.
- b. výzkum technologických postupů zpřístupnění jedinečných a pro stát důležitých archiválií. Cílem tohoto směru je především výzkum a vývoj různých metod zajištění autentických reprodukcí archiválií, které mohou být využity jak pro badatelskou veřejnost, tak pro úřední potřebu. Tento směr výzkumu, rovněž s výrazným charakterem výzkumu aplikovaného, je zaměřen především do ob-

lastí moderních technologií (bezpečnostní snímkování, digitalizace), a to jak do oblasti samotných technologií, tak především jejich aplikace do archivní praxe (popis, identifikace a autenticita digitalizátů, tvorba metadat a další). Rovněž výsledkem tohoto směru výzkumu jsou především certifikované metodiky aplikované v celé síti archivů v ČR.

- c. péče o informační hodnotu archiválií, zpracování informace, její efektivní a operativní zpřístupnění a využití pro účely státní správy. Cílem tohoto směru výzkumu je sledování procesu ochrany a zpřístupnění informace v příslušném právním rámci a především její efektivní využití pro potřeby státní administrativy. Cílem tohoto výzkumu je zajištění operativnosti a efektivity vyřizování úředních agend, na nichž se Národní archiv podílí. Výsledky tohoto typu výzkumu jsou primárně zaměřeny na veřejnou správu a její potřeby.

Výzkum tak prorůstá na jedné straně směrem k elektronickým archiváliím, elektronickým spisovým službám, elektronickému úřadování a směřuje k tvorbě národní legislativy a standardizaci. Druhým směrem pak pokračuje k poskytování komfortních služeb uživatelům, váže se na konkrétní cíl strategie *zefektivnění fungování veřejné správy a veřejných služeb* přiblížením veřejné služby občanovi v oblasti archivnictví a zajištění její maximální dostupnosti a kvality s důrazem na bezpečný a jednoduchý přístup prostřednictvím sítě internetu. Zde je snad lépe mluvit o *inovativním potenciálu s prvky aplikovaného výzkumu*.

Jakýkoliv výzkum se neobejde bez stabilizované infrastruktury. Národní archiv ji studují nejen pro své vlastní potřeby, ale i pro tisíce uživatelů, kteří každoročně studují v jeho badatelnách i prostřednictvím jeho webových stránek. Jde o celou škálu digitálních nástrojů, bibliografických služeb i o informační systémy pro badatelný a knihovnu. Digitalizace analogových pramenů, vytváření znalostních databází, zpřístupnění born digital dokumentů, sdílení informací pro výzkumníky uvnitř i navenek instituce, propojování týmů v rámci oboru historiografie k zintenzivnění a zviditelnění výzkumu, víceoborová spolupráce – to jsou typické trendy v paměťové instituci, jako je ústřední archiv státu. Je nutno konstatovat, že už v roce 2015 se konečně díky institucionální podpoře vědy uskutečnila deset let pro nedostatek financí odkládaná změna v knihovně. V roce 2016 a v roce 2017 byl nový software doplněn o další komponenty a umožnil poskytovat služby dávno obvyklé ve vědeckých knihovnách, zejména zpřístupnění katalogů on-line. Badatelna přišla na řadu s obdobným neduhem vzápětí. Upgrade *Informačního systému Badatelna* na podzim roku 2016 umožnil větší komfort obsluhy badatelů a přiblížil (po dotvoření na míru) dálkové objednávání archiválií ke studiu.

Institucionální podporu čerpá Národní archiv od roku 2011, ve větší míře od roku 2012. Možnost jejího využití zásadním způsobem poznamenala rozvoj vědecké a výzkumné činnosti pracoviště.

Institucionální podpora vědy je využívána především v následujících oblastech:

- a. budování vědecké infrastruktury (odborná knihovna, chemické, restaurátorské a fotografické ateliéry, ediční úsek, linka hromadného odkyselování archiválií a systém výpočetní techniky, v budoucnu výstavní sál)
- b. iniciace a systematická podpora vědeckých projektů (financování a kofinancování oborových a mezioborových vědeckých projektů základního a aplikovaného výzkumu). Ze základního výzkumu lze v daném období zmínit např. projekty Biografický slovník představitelů soudní správy v Čechách 1849–1918, Správa a personální aparát císařského majetku v 18.–20. století, Šlechtický archiv Ministerstva vnitra Vídeň, Podkarpatská Rus po roce 1918, Nacistická okupační správa v Protektorátu Čechy a Morava, Československo-německé hospodářské vztahy v meziválečném období, Personální aparát Komunistické strany Československa, Fotoarchiv Rodinného archivu toskánských Habsburků, Dobrovolné organizace v Československu 1948–1990. Z oblasti aplikovaného výzkumu lze zmínit například Metodické postupy hromadného odkyselování archiválií, Konzervace rukopisů poškozených železo-gallovými inkousty, Příčiny poškození a metody konzervování voskových a šelakových pečetí a olovených bul, Konzervace současných i historických fotografických technik, Digitalizace mikrofilmů, Evropský archivní portál APEx, Národní digitální archiv.
- c. vydávání vědeckých publikací:
 1. periodika (a. *Paginae historiae*. Sborník Národního archivu – recenzovaný oborový časopis zaměřený na problematiku archivnictví, pomocných věd historických a dějin správy, zařazena monografická čísla k některým důležitým tématům: Předarchivní péče, Národní archiv a jeho paměť, Václav Babička – ředitel Národního archivu, osobnost a dílo, Podkarpatská Rus, Třídní justice po roce 1948, zájmová samospráva; b. *Historická fotografie* – recenzovaný specializovaný časopis zaměřený na dějiny fotografie a fotografických technik.
 2. vědecké edice (edice listin Archivu České koruny, edice 1. českého katastru – tzv. berní ruly 1654, katalog ke schůzím vlád z let 1918–1938 (dokončen), volná řada egodokumentů).
 3. vědecké monografie
- d. zahraniční výzkumné cesty (realizované dle plánu zahraničních cest a úzce související s vědeckými úkoly archivu, s řadou zahraničních partnerů již systematická spolupráce, např. Slovensko (Slovenský národní archiv), Německo (Spolkový archiv Berlín, Saský hlavní státní archiv Drážďany, Generální ředitelství bavorských archivů Mnichov), Rakousko (Rakouský státní archiv), Itálie (Státní archiv ve Florencii), Slovinsko (Archiv Slovinské republiky); dále mezinárodní archivní instituce a korporace, např. Archivní škola Marburk, Mezinárodní archivní spolek Icarus
- e. účast na domácích vědeckých konferencích a seminářích (prezentace vědeckých výstupů, účast v domácí vědecké komunitě)

Základní výzkum

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – hlavní řešitelé

Grantový projekt GA ČR, reg. č. 16-25192S: Ludvík Salvátor Toskánský 1847–1915. Život a dílo vědce a cestovatele, řešitelka Eva Gregorovičová. V rámci projektu byla v roce 2017 vydána publikace *Archiv Ludvíka Salvátora* a uspořádána mezinárodní vědecká konference na zámku Brandýs nad Labem ve dnech 13.–15. října 2017.

Grantový projekt GA ČR, reg. č. 17-02120S: Česko-německé vztahy v předvečer I. světové války, řešitelka Eva Drašarová. Projekt byl v roce 2017 zahájen a v jeho rámci se uskutečnila heuristika v domácích a zahraničních archivech.

Projekt NAKI, reg. č. DF13P01OVV01: Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození během první Československé republiky, nositel Národní zemědělské muzeum Praha, řešitelka Šárka Steinová. Projekt byl v roce 2017 ukončen. V jeho rámci byly vydány čtyři publikace, 1 specializovaná mapa a dvě výstavy a odborná konference.

Projekt NAKI 2, reg. č. DG18P02R044: Zahradně-architektonická tvorba v období totalitních režimů v letech 1939–1989 na území České republiky, nositelé Výzkumný ústav geodetického, topografického a kartografického, v. v. i. a Mendelova univerzita v Brně, řešitelka Šárka Steinová.

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – spoluřešitelé

Grantový projekt Působení a postavení Ministerstva spravedlnosti v československé justici v letech 1948–1953. I po ukončení projektu v roce 2016 pokračovala heuristická práce.

Projekt Československá justice v letech 1948–1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu řešený ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů byl prodloužen do poloviny roku 2018. Projekt je založen na primárním výzkumu, zejména ve fondech Národního archivu.

Projekty nepodpořené dotací – spolupráce

Na grantovém projektu Průmyslové dělnictvo v českých zemích v letech 1938–1948 (*projekt GAČR reg. č. 13-102795*) Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Slezské univerzity v Opavě, který končil v roce 2017, se podíleli rešeršní činnosti rovněž pracovníci Národního archivu David Hubený, Zdeňka Kokošková a Monika Sedláková.

Dále pokračovala spolupráce na celé řadě vědeckých projektů, zejména z oblasti moderních dějin: Dějiny protikomunistického odboje a odporu, Proměny vězeňství v českých zemích v letech 1965–1992 (ÚSTR), Systémové a individuální adaptace (ÚSTR), Revize politických procesů a soudní rehabilitace jejich obětí v komunistickém Československu (ÚSTR), Státní soud, oddělení Praha (Národní archiv, Právnická fakulta UK, přírodovědecká fakulta UK a ÚSTR), Prosazování marxismu-leninismu ve společnosti (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR).

Projekty podpořené jinou tematickou dotací, částečně z institucionální podpory vědy, částečně z evropské dotace

Soupis pečeti (viz výše).

Community as Opportunity - Creative archives' and users' network (CO:OP) – práce zpřístupněním databáze se snímky pečeti na webové stránce virtuálního archivu Monasterium. Výsledkem bude postupné propojení nově pořízených digitálních reprodukcí pečeti s listinami digitalizovanými v předchozích úspěšných dvou projektech Monasterium a European Network on Archival Cooperation, připojení odborných popisů, tj. metadat a dálkové zveřejnění na funkční webové stránce evropské komunity archivářů sdružujících se v International Centre for Archival Research (ICARUS).

Edice listin Archivu České koruny, svazky VI a VII (Věra Beránková, Denko Čumlivski, Lenka Matušiková, Lucie Neužilová, Alena Pazderová).

Edice Berní rula – Bechyňsko a Chrudimsko (Magda Zahradníková, Iva Čadková).

Korespondence papežského nuncia Cesare Speciana na císařském dvoře v Praze v letech 1592–1598 (Alena Pazderová), návaznost na grantový projekt, v rámci něhož byly vydány tři svazky edice.

Návaznost na grantový projekt Databáze obyvatel Prahy 1850–1918. Demografická analýza vznikajícího velkoměsta (Pavel Koblasa, Pavla Lutovská, Martina Rašková), revize databáze.

Hospodářský potenciál, vnitřní správa a personálního obsazení aparátu jednotlivých císařských panství v období 18.–20. století (Pavel Koblasa).

Československo-německé hospodářské vztahy (Pavel Dufek, František Frňka, David Hubený), vydání publikace a příprava mezinárodní konference.

Zájmová samospráva 1948–1990. Katastr dobrovolných organizací (Jiří Křestán a kol.), vydání monotematických čísel časopisu *Paginae historiae*.

Databáze Rodinný archiv toskánských Habsburků (RAT) – fotografie (Eva Gregorovičová, Veronika Lorencová).

Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa 1921–1992 (František Štverák), příprava 2. vydání publikace.

Pisemné zprávy Huberta Ripky Edvardu Benešovi (David Hubený, Ivan Štoviček), edice vydávaná ve spolupráci s Masarykovým ústavem a archivem AV ČR.

Václav Černý: Sborník prací (Jiřina Juněcová, Jiří Šouša), vydání publikace.

Václav Davídek: Cestou necestou (Renata Kuprová), příprava edice pamětí.

Karel Kazbunda: Mé archivní poslání ve Vídni I (Jan Kahuda), edice pamětí.

František Bauer: Paměti (Martin Kučera), ediční příprava.

Josef Holec: Deník písaře od ženistů. Svědectví z konce II. světové války a prvních poválečných měsíců (Roman Štěr), ediční příprava.

Hana Housková: Otec a dcera (Martin Kučera), ediční příprava.

Dušan Tomášek: Zpověď reportéra (Lenka Kločková, Maria Chaloupková), ediční příprava.

Větší soud zemský v Čechách 1541–1620. Personální obsazení (Petr Mareš), příprava monografie.

Rejstříky berně a úroků a úroků města Rakovníka 1436–1449 (Kateřina Zenklová), ediční příprava.

Diplomata Jana Lucemburského se zřetelem na vztahy s Francií, Itálií a s ruskými zeměmi (Lucie Neužilová), příprava monografie.

Tištěné písemnosti pražské arcibiskupské konsistoře 1780–1790 (Stanislava Jílková), příprava monografie.

Karlštejnská manská soustava v raném novověku (Markéta Novotná), příprava a vydání monografie.

Novinářská organizace ve stínu obrodného procesu a normalizace (Miroslav Šepták), příprava monografie.

Dějiny univerzitních botanických zahrad I (1775–1945) (Filip Paulus, Šárka Steinová), příprava a vydání monografie

Exotické rostliny na českém území v 18.–20. století (Filip Paulus, Šárka Steinová), příprava monografie.

Aplikovaný výzkum

Archivnictví, pomocné vědy historické, dějiny správy, historie

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – spoluřešitelé

Projekt NAKI DF13P01OVV03 Kulturní krajina jako prostor pro společenskou reprezentaci a relaxaci vybraných aristokratických rodů v období od 17. do počátku 20. století (Šárka Steinová).

Projekt NAKI II DG16P02R037_Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví (Šárka Steinová).

Evropské projekty

Community as opportunity, the creative archives' and users' network (CO:OP) (Jitka Křečková, Lucie Neužilová, Alena Pazderová, Kateřina Zenklová), projekt bude ukončen k 30. 11. 2018. V rámci projektu byly plněny úkoly v rámci virtuálního archivu středověkých a raněnovověkých listin *Monasterium* a platformy pro veřejnost *Topotéka*, která umožňuje ukládání místních historicky relevantních materiálů pocházejících většinou ze soukromých rukou, které je možno zpřístupňovat veřejnosti.

Projekt Time Machine, který má být uskutečněn v rámci budoucího rámcového programu EU pro výzkum a inovace s názvem „Horizont 2020“ a programem financování „FET Flagships“ (Future and Emerging Technologies), Národní archiv jako asociovaný partner. Cílem projektu je vytvoření celoevropské databáze archivních dokumentů, které bude umožněno vývojem nových technologií pro digitalizaci, analýzu, zpřístupňování a uchovávání kulturního dědictví.

Byla spolupodána žádost na projekt HOME – History of Medieval Europe, která

získala podporu od Joint Programming Initiative Cultural Heritage: Digital Heritage Management Group (JPICH DHMG). Projekt je zaměřen na zpracování textů naskenovaných dokumentů středověkých panovnických kanceláří.

Projekty nepodpořené dotací – vlastní, částečně z institucionální podpory vědy

Biografický slovník představitelů politické správy 1850–1918 (Jan Kahuda, Pavel Koblasa, Pavla Lutovská, Martin Klečacký), příprava ve spolupráci s Masarykovým ústavem a archivem AV ČR:

Slovník představitelů okupační správy v Protektorátu Čechy a Morava (Zdeňka Kokošková, Jaroslav Pažout, Monika Sedláková), slovník představitelů německé okupační správy stojících od března 1939 do května 1945 v čele úřadů oberlandrátů, současně je připravována doprovodná edice.

Slovník představitelů československé meziválečné justice (Jan Kouřimský, Aleina Skipalová, Helena Nováčková), projekt byl zahájen vzorkem pro soudní úředníky Nejvyššího správního soudu.

Informatika

Projekty podpořené dotací– řešitelé

V souvislosti s dlouhodobým ukládáním digitálních archiválií se archiv věnuje aplikovanému výzkumu v této oblasti. Národní archiv podal 4. července 2016 žádost o finanční podporu v rámci výzvy č. 17 v Integrovaném operačním programu (IROP) strukturálních fondů Evropské unie na projekt Národní digitální archiv (NDA) II. Tato žádost byla schválena a projekt v listopadu 2016 vstoupil do realizační fáze (číslo projektu CZ.06.3.05/0.0/0.0/15_019/0001523). V rámci Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020, strategický cíl 3 – Zvýšení dostupnosti a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím nástrojů eGovernmentu se od listopadu 2016 realizuje projekt Národní digitální archiv II.

Informační systém NDA bude po naplnění cílů projektu provozován na dostatečně dimenzovaném hardware. Infrastruktura bude obsahovat hardwarové i softwarové bezpečnostní prvky umožňující včasné odhalení bezpečnostních hrozeb. Uvedené umožní v NDA bezpečně ukládat digitální archiválie i digitální reprodukce tradičních archiválií (bezpečnostní i studijní). Na základě požadavku oprávněného uživatele pak bude možno relativně jednoduchým procesem k uloženým digitálním archiváliím či reprodukcím přistupovat. Výstupem projektu se stanou též nové funkcionality subsystému Archivní portál.

NDA funguje od listopadu 2014. V oblasti inovací se naši specialisté zabývali přípravou metodik popisující procesní model podání a oběhu elektronických dokumentů, překladem metodiky pro audit a certifikaci digitálních archivů Erläuterungen zum Nestor-Siegel für vertrauenswürdige digitale Langzeitarchive, která vychází z DIN 31644, do českého jazyka a jejím využitím pro přípravu metodiky pro audit a certifikaci digitálních archivů v ČR. Probíhal výzkum možností implementace

formátu SIARD a využití SW SiardSuite pro ukládání databází. Pokračoval vývoj Národního archivního portálu, konkrétně analýza nových funkcionalit pro identifikaci a autentizaci uživatelů a vývoj validátoru SIP, nástroje pro ověření shody SIP z elektronických systémů spisových služeb se SIP definovaným v nově upraveném Národním standardu pro elektronické systémy spisové služby. V souvislosti s provozem národního archivního portálu (NArP) a napojení portálu INTERPI (www.interpi.cz) na něj probíhalo doplňování záznamů o původcích v předarchivní péči archivů. Částečně proběhl také import záznamů o geografických entitách (historické názvy)

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, částečně z institucionální podpory vědy

Bylo pokračováno v pořádání a účasti na odborných konferencích, seminářiích a poradách pro původce elektronických dokumentů a v odborných komisích původců (elektronická spisová služba). Zejména jde o domácí pravidelné konference *Co po nás zbude* a *Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě*. Dne 29. března 2017 Národní archiv dále uspořádal konferenci k problematice digitálního archivnictví: *Národní digitální archiv – příležitost nebo hrozba pro specializované archivy?* Ve dnech 14.–15. června v Brně a 14.–15. prosince 2017 v Praze jsme organizovali zasedání Metodické platformy elektronický dokument (Moped), pracovní fórum k problematice elektronických dokumentů a digitálních archiválií, jehož se účastní archiváři z Národního archivu, státních oblastních archivů, specializovaných archivů a archivů samosprávy. Spolu se spolkem CNZ jsme organizovali dne 16. května 2017 odborný workshop věnovaný Národním standardu pro elektronické systémy spisové služby (NSESSS).

Aktivně se pracovníci archivu účastnili dalších akcí k dané problematice na domácím i mezinárodním poli.

Je účelné, aby se aplikovaný výzkum i v příštích několika letech i v oblasti tzv. předarchivní péče nadále zaměřoval na problematiku, která bude reflektovat předpokládané znalostní potřeby rutinního provozu NDA. Organizační i personální provázanost výkonu předarchivní péče s NDA v rámci jednoho oddělení Národního archivu, jakož i dlouholetá tradice, činí i z tohoto úseku významné aplikačně výzkumné pracoviště, které přesahuje svým dosahem hranice Národního archivu. Výzkum se dále rozvíjí jak cestami, které naznačují uvedené, případně již ukončené úkoly, tak ve směrech na nich nezávislých, které vyplývají z praktického výkonu předarchivní péče u veřejnoprávních původců v péči Národního archivu v nejširším smyslu. Jedním z nich je analýza charakteristických nedostatků a poruch výkonu spisové služby u dostatečně reprezentativního vzorku veřejnoprávních původců, vybraného podle optimálně zvolené typologie v horizontálním i vertikálním smyslu. Analýza se soustřeďuje na poruchy především v oblasti styku systémů spisových služeb s činnostmi Národního archivu – hlavně na ukládání dokumen-

tů ve spisovnách, jejich označování spisovými znaky, případné ztráty dokumentů u původce, na včasnost vyřazování po uplynutí skartačních lhůt a s tím související frekvence a úplnost skartačních návrhů podávaných jednotlivými původci, na úroveň popisu předávaných archiválií a na celkovou strukturu takto vznikajících archivních fondů. Paralelně by měl být prováděn rozbor nejčastějších nedostatků nebo nepřesných formulací v interních spisových normách – spisových řádech veřejnoprávních původců s důrazem opět na popis evidence a ukládání dokumentů, na jejich výběr a předávání do příslušného archivu, a také na pasáže týkající se provozování ERMS a samostatných systémů. Cílem je vytvořit a uveřejnit jako metodický nástroj model vzoru univerzálního spisového řádu, nebo jen sestavit návodné formulace nejčastěji chybně zpracovaných pasáží těchto norem.

Dalším problematickým okruhem je efektivní zpřístupnění digitálních archiválií, včetně digitalizovaných, v rámci archivních portálů, ale i dalších specializovaných iniciativ (např. APEX, Monasterium, Bavarica). Zde již spolupracujeme s archivy v německé jazykové oblasti – tj. s německými a rakouskými kolegy. Jsme plnohodnotnými členy platformy pro digitální archivaci a zpřístupnění, která by umožnila pracovní setkávání a výměnu praktických zkušeností v této oblasti. V uplynulém období jsme spolu s ostatními evropskými národními archivy pracovali na evropském projektu *APEX*, využívajícím a rozvíjejícím evropské archivní standardy. Projekt již skončil, byla vytvořena jiná právní platforma pro udržitelnost. Financování prozatím není naším úkolem, přesto udržujeme spolupráci a poskytnutá data samozřejmě slouží dál nejširší veřejnosti v globálním měřítku. Tyto aktivity jsou propojeny s dalšími v rámci evropského spolku archivářů ICARUS.

Péče o fyzický stav archiválií

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – hlavní řešitelé

Projekt NAKI II *Vývoj metod konzervování pečeti a jejich textilních závěsů* (DG16PO2R040), společný podnik více příjemců, v němž Národní archiv přijal roli příjemce – koordinátora (Benjamin Bartl). Cílem řešení projektu je jednak revize tradičních postupů konzervování historických pečeti a jejich závěsů, jednak vývoj nových metodik, které by odpovídaly současnému stavu poznání, materiálovým možnostem a etickým standardům.

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – spoluřešitelé

Projekt bezpečnostního výzkumu MV Pokročilý identifikační element pro rozpoznávání archiválií, identifikační (kód VI20162019037), Národní archiv člen konsorcia příjemců (Benjamin Bartl, Hana Paulusová, Štěpán Urbánek). Hlavním cílem projektu je experimentální vývoj tzv. neviditelných sensorů na vybrané typy archiválií. Jedná se o archivní dokumenty, u kterých dochází k nebývalému nárůstu případů jejich zcizování.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, částečně z institucionální podpory vědy

V roce 2012 byla zprovozněna technologie hromadné odkyselování BCP C500 (Bückerburgský konzervační proces) za pomoci institucionální podpory vědy. I v roce 2017 pokračovala konzervace archiválií Národního archivu hromadným odkyselováním za využití technologie Bückerburg Conservation Process díky získané institucionální podpoře. Konzervované archiválie jsou následně digitalizovány a zpřístupňovány.

Projekt Identifikace a analýza fotografického materiálu z fondu Svaz nuceně nasazených byl zahájen v roce 2012. Cílem projektu je rozbor fondu, reflektující jeho genezi, obsahovou skladbu i analýzu použitých technik při jeho adjustaci s ohledem na budoucí restaurátorské zásahy.

Studium vlivu mechanické vlákniny v archivních obalech na dlouhodobě uložené archiválie, ve spolupráci s Ústavem chemické technologie restaurování památek VŠCHT v Praze v rámci doktorské práce „Vliv celulózy a lignocelulózy na kvalitu archivních obalů“.

Projekt NAKI II Biodiverzita černobílých fotografických a kinematografických materiálů v archivních fondech a metody jejich dezinfekce, ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou. Cílem projektu je identifikace typické mikrobiologické kontaminace fotografických pozitivů, negativů a kinematografických filmů s důrazem na výskyt bakterií jako potenciálně největšího nebezpečí pro tento druh kulturního dědictví.

Projekt Použití sulfátových buničin při restaurování papíru, ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze. Práce byla zaměřena na ověření možnosti použití směsí sulfátových buničin bělených do různého stupně pro doplňování chybějících částí dokumentů tištěných nebo psaných na strojním papíru.

Stabilita alkalických papírů, ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze. Cílem práce bylo porovnání vlivu odkyselování hydrogenuhličitany kovů alkalických zemin, methoxymagnesiummethylkarbonátem (MMMK), a suspenzí oxidu hořečnatého (Bookkeeper) na chemické a mechanické vlastnosti vzorků buničin, které představovaly model historického oxidovaného papíru.

Odkyselování archiválií technologií Bückerburg Conservation Process C 500, ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze. V této práci je studována neutralizační účinnost technologie GSK na vzorcích různých typů papírů i na reálných archiváliích a její vliv na chemické, optické a mechanické vlastnosti vzorků papíru po umělém stárnutí.

Projekt Studium charakteristického poškození voskových pečeti známého jako „přesychání“.

Členství v odborných profesních spolcích, redakčních a vědeckých radách, komisích

Akviziční a metodická komise Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR (Jan Kahuda, Jiří Křestan)

Archivní konsorcium Czechoslovak Society of Arts and Sciences v New Yorku (Jiří Křesťan)

Česká komise pro UNESCO, pracovní skupina pro kartografické dědictví (Filip Paulus)

Česko-ruská komise historiků a archivářů (David Hubený, Jiří Křesťan)

Historická komise vzdělavatelského odboru České obce sokolské (Zora Machková)

Historicko-dokumentační komise Českého svazu bojovníků za svobodu (Maria Chaloupková)

Hodnoticí panel Grantové agentury ČR č. P410: Moderní dějiny (od roku 1780) a etnologie (Jiří Křesťan, mandát skončil v březnu 2017)

Komise Českého historického ústavu v Římě při AV ČR (Eva Drašarová, Alena Pazderová)

Mezinárodní centrum pro archivní výzkum, představenstvo (ICARUS) (Jitka Křečková, Alena Pazderová)

Komise pro vyhlásování NKP a KP při OASSS MV (Lenka Matušíková)

Komise pro výstavbu archivních budov při OASSS (Michal Ďurovič)

Komise pro závěrečné bakalářské zkoušky oboru restaurování papíru Fakulta restaurování Univerzity Pardubice (Michal Ďurovič)

Komise pro závěrečné magisterské zkoušky oboru restaurování papíru Fakulta restaurování Univerzity Pardubice (Michal Ďurovič)

Komise VISK 6-2017 a VISK 7-2017 (Benjamin Bartl)

Maturitní komise Střední průmyslové školy grafické v Praze (Libuše Holakovská, Štěpán Urbánek, Blanka Hnulíková)

Mezinárodní výzkumný projekt COURAGE (Kulturní opozice – porozumění kulturnímu dědictví disentu v zemích bývalého socialistického bloku), financovaný z Horizon 2020, Rámcového programu pro výzkum a inovace EU (Jiří Křesťan, expert projektu)

Ministerstvo kultury ČR – odborní oponenti projektů NAKI II (Eva Drašarová, Michal Ďurovič, Šárka Steinová, Filip Paulus)

Nákupní komise Archivu hl. m. Prahy (Denko Čumlivski)

Oborová rada judaistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (Zdeňka Kokošková)

Odborná komise pro výzkum RK a RZ v NM Praha (Hana Paulusová)

Pobočný spolek České informační společnosti, z. s. při Národním archivu (předsedkyně Lenka Matušíková, revizní komise – Eva Gregorovičová, člen výboru Jan Krlín)

Poradní okruh metodiků předarchivní péče OASSS MV ČR (Soňa Ambrožová, Jiří Bernas, Miroslav Kunt, Zora Machková, Zbyšek Stodůlka, Karolina Šimůnková, Milan Vojáček)

Poradní rada (Advisory Council) SML - Sokol Museum & Library, Chicago (Zora Machková)

Poradní sbor pro sbírkotvornou činnost Archivu Národního muzea v Praze (Jiří Křesťan)

Pracovní skupina AS MV pro metodické otázky tzv. zemědělsko-lesnických fondů (Jiřina Junčová)

Pracovní skupina OAS MV pro vymezení a pořádání archivních souborů (Zdeňka Kokošková, Jiří Křesťan)

Redakční kruh ediční řady Korespondence T. G. Masaryka Masarykova ústavu a Archivu AV ČR (Jiří Křesťan)

Redakční kruh Archivní časopis (Jiří Křesťan)

Redakční kruh Soudobé dějiny (Jiří Křesťan)

Redakční rada Archivium mentis. Studi di Filologia e Letteratura umanistica (Eva Gregorovičová)

Redakční rada ediční řady EGO Nakladatelství Lidové noviny a Masarykova ústavu a Archivu AV ČR (Jiří Křesťan)

Redakční rada Marginalia historica (mezinárodní) (Jiří Křesťan)

Redakční rada Masarykův sborník (Jiří Křesťan)

Redakční rada Práce z dějin Akademie věd (Eva Drašarová)

Redakční rada Sborník archivních prací (SAP) (Eva Drašarová, Lenka Matušíková)

Redakční rada Sborník ABS (Zdeňka Kokošková)

Redakční rada Sborník Judaica Bohemiae (Lenka Matušíková)

Redakční rada Studie a zprávy. Historický sborník pražského okolí (Pavel Koblasa, Roman Straka)

Rozkladová komise ministra obrany k zákonu č. 255/1946 Sb., o příslušnicích československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (David Hubený)

Sbírkotvorná komise Poštovního muzea v Praze (Jan Kahuda)

Správní rada Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o. p. s., se sídlem Terezín (Eva Drašarová)

Vědecká rada Masarykova ústavu a Archivu akademie věd ČR (Eva Drašarová)

Vědecká rada Památníku národního písemnictví (Jiří Křesťan)

Vědecká rada Ústavu pro dějiny Univerzity Karlovy – Archivu UK (Jan Kahuda)

Ediční a publikační činnost

Ediční činnost byla realizována v souladu s edičním plánem na rok 2017. Národní archiv připravil a vydal následující publikace:

Čadková, Iva – Zahradníková, Magda (edd.): Berní rula 7. Kraj Bechyňský 3. Praha 2017, s. 875–1399.

Dufek, Pavel – Frňka, František – Hubený, David: Obchodování v srdci Evropy. Československo-německé hospodářské vztahy 1918–1992. Praha 2017, 243 s.

Gregorovičová, Eva: Archiv Ludvíka Salvátora. Praha 2017, 381 s.

Juněcová, Jiřina – Šouša, Jiří (edd.): *Seriózní historik a archivář v září zeleného čtyřlístku. Pocta doc. PhDr. Václavu Černému*. Praha 2017, 357 s.

Novotná, Markéta: *Karlštejská manská soustava v raném novověku. Dějiny a tradice*. Praha 2017, 335 s.

Paulus, Filip – Steinová, Šárka, Štěchovský, Jiří: *Univerzitní botanické zahrady v Praze v letech 1775–1945*. Praha 2017, 310 s.

Steinová, Šárka: *Přehled osobních fondů zemědělců a lesníků v paměťových a jiných institucích*. Praha 2017, 233 s.

Paginae historiae 25/1, 2017, 296 s.

Paginae historiae 25/2, 2017: *Dobrovolné organizace*, 352 s.

Historická fotografie 16, 2017

Pedagogická činnost

V centrále na Chodovci byla realizována výuka dalšího ročníku studentů baka-lářského a magisterského studia archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na základě smlouvy mezi Národním archivem a Katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (předměty Spisová služba, předarchivní péče a výběr archiválií; Seminář ke zpřístupňování archiválií; Archivní provoz a technika a Archivní legislativa). Paralelně pokračovala výuka v Archivním kurzu organizovaném touto katedrou. Nově jsme začali učit i v nově akreditovaném oboru Veřejná správa a spisová služba téže katedry

Externí výuka jednotlivých zaměstnanců Národního archivu dále probíhá na Národohospodářské fakultě Vysoké školy ekonomické, na Filozofické fakultě UJEP v Ústí nad Labem, na Střední průmyslové a vyšší odborné škole grafické v Praze, Vysoké škole chemicko-technologické v Praze a FAMU.

Zahraníční styky

V roce 2017 bylo realizováno celkem 42 zahraničních cest. Tyto cesty byly uskutečněny na základě mezinárodních dohod, z institucionální podpory, z grantových prostředků, na pozvání zahraničního partnera nebo jako plně hrazené z rozpočtu Národního archivu. Tematicky se zahraniční pracovní cesty týkaly základního a aplikovaného výzkumu, účasti na mezinárodních konferencích a seminářích, účasti na zasedáních mezinárodních komisí, získávání zkušeností v oblasti archivnictví v zahraničních archivech, prezentace Národního archivu a českého archivnictví v zahraničí a spolupráce při akvizicích nebo školení v rámci mezinárodní pomoci.

Bosna a Hercegovina

Štěpán Urbánek, Adéla Růžičková (konzultace k programu Podpora kapacit Státního archivu Bosny a Hercegoviny)

Estonsko

Jitka Křečková, Kateřina Zenklová (účast na zasedání spolku archivářů a akademiků ICARUS v Tartu)

Itálie

Lucie Neužilová (účast na semináři o digitálních edicích středověkých rukopisů v Sieně)

Eva Gregorovičová (výzkum ve Státním archivu ve Florencii k projektu Ludvík Salvátor Toskánský)

Alena Pazderová (příprava edice korespondence papežského nuncia Cesare Speciana)

Jan Kahuda, Pavel Koblasa (zjištění souvislostí s rodinným archivem toskánských Habsburků)

Maďarsko

Karolína Šimůnková, Dorota Müllerová, Alena Šimánková (konzultace k problematice zpřístupňování dokumentů obsahujících osobní údaje)

Malta

Michal Ďurovič (účast na mezinárodní konferenci Head Office of the National Archives at Rabat)

Německo

Roman Straka, Libuše Holakovská (instalace výstavy Skandal bei Hofe. Die Flucht der Luise von Toscana, Kronsprinzessin von Sachsen na zámku Pillnitz)

Eva Drašarová, Jan Kahuda (účast na vernisáži výstavy Skandal bei Hofe. Die Flucht der Luise von Toscana, Kronsprinzessin von Sachsen na zámku Pillnitz)

Miroslav Kunt, Zbyšek Stodůlka, Karolína Šimůnková (účast na 22. Archivwissenschaftliches Kolloquium)

Zdeňka Kokošková, Monika Sedláková (výzkum ke slovníku protektorátní správy)

Mikuláš Zvánovec (výzkum v rodinném archivu Fürstenbergů)

Mikuláš Zvánovec (výzkum v Sudetoněmeckém archivu a v Bavorském hlavním státním archivu v Mnichově)

Pavel Baudisch (účast na konferenci Akteure und Institutionen visueller Medien im deutsch-tschechischen Kontext v Mohuči)

Zdeňka Kokošková, Pavel Dufek (jednání o instalaci výstavy Československo-německé hospodářské vztahy v Mnichově a Bayreuthu)

Norsko

Štěpán Urbánek (účast na sympóziu International Symposium Oslo 2017)

Polsko

Markéta Novotná (účast na mezinárodní konferenci Historia-Interpetacja-Reprezentacja v Sopotech)

Adam Zítek (studium archivních fondů v Archiwum Akt Nowych ve Varšavě)

Blanka Hnulíková, Kristýna Bímanová (praktický workshop Restaurování fotografií krok za krokem)

Adam Zítek (studium ve státních archivech v Bydhošti a Toruni)

Rakousko

Eva Drašarová (výzkum v Rakouském státním archivu k problematice česko-německým vztahů na sklonku habsburské monarchie)

Tereza Pluskalová (výzkum v Rakouském státním archivu týkající se Strakovy akademie)

Eva Gregorovičová (výzkum v Rakouském státním archivu k projektu Ludvík Salvátor Toskánský)

Tomáš Kalina (výzkum k problematice poštovních tras v 19. století)

Miroslav Šepták (průzkum fondů k problematice československo-rakouských vztahů ve 20. století)

Jitka Křečková, Lucie Neužilová (účast na konferenci En route to a Sharp Identity)

Pavel Koblasa, Milan Vojáček, Jan Kahuda (výzkum v Rakouském státním archivu)

Slovensko

Libuše Holakovská (účast na konferenci Remeslo a kniha v Martině)

Filip Paulus, Šárka Steinová, Jiří Křestan (účast na XXI. Archivních dnech Slovenské republiky v Martině)

Pavel Koblasa (výzkum k problematice císařského majetku)

David Hubený (výzkum ve Slovenském národním archivu a Vojenském historickém archivu)

Zora Machková, Alena Šimánková, František Štverák (předání dokumentů pí. Margitě Zeimanové)

Španělsko

Benjamin Bartl, Libuše Holakovská (účast na Congress on wax modelling v Madridu)

Eva Gregorovičová (výzkum k projektu Ludvík Salvátor Toskánský v Městském archivu v Palma de Mallorca)

Jitka Křečková, Alena Pazderová (účast na zasedání spolku ICARUS v Madridu)

Švýcarsko

Milan Vojáček, Zbyšek Stodůlka (účast na konferenci „KOST“ – 21. zasedání pracovní skupiny Archivierung der Unterlagen aus digitalen Systemen)

Eva Drašarová, Zora Machková, Roman Novák (podpis darovací smlouvy se Svazem spolků Čechů a Slováků ve Švýcarsku)

Velká Británie

Štěpán Urbánek (účast na konferenci Wax Modelling v Londýně)

Péče o fyzický stav archiválií

Preventivní péče o archiválie a průzkumy jejich fyzického stavu

Byl zahájen průzkum stavu černých textilních závěsů fondu *Archiv České koruny*. Vzhledem k analogii koroze papírových či pergamenových podložek a textilních hedvábných závěsů u pečeti vlivem působení železogatových inkoustů (některé černě obarvené závěsy) byl proveden výběr černých závěsů.

Pokračoval systematický průzkum fyzického stavu Sbírký map a plánů Národního archivu podle zvolených kritérií stupně poškození. Probíhal průzkum stavu sbírky atlasů a určení priorit jejich konzervace.

Pokračoval systematický průzkum filmového materiálu Národního archivu – kinematografických filmů ve fondech *Československý mírový výbor* – kinematografické filmy a zvukové záznamy, Praha; *Československý svaz tělesné výchovy* – ústřední výbor – kinematografické filmy, Praha; *Institut průmyslového designu* – kinematografické filmy, Praha; Bartošek Karel, JUDr. – kinematografické filmy, Praha; *Sbírka kinematografických filmů* – kinematografické filmy, Praha. Celkem bylo prohlédnuto 97 kusů filmů. Průzkum fyzického stavu (identifikace druhu plastové podložky) kinofilmů se realizoval též ve fondu *Henlein Konrád*.

Před digitalizací porodních knih z fondu *Zemská porodnice a nalezišec v Praze* žádaných specifickou klientelou proběhlo posouzení stavu a příprava 359 knih.

Vedle kontroly fyzického stavu archiválií se sledoval i stav archiválií z hlediska mikrobiologického napadení. Nadále probíhaly tedy kontroly mikrobiologické čistoty depozitářů. Celkem bylo provedeno 343 stěrů, u pozitivních nálezů byla provedena identifikace mikroorganismů. Mikrobiologický průzkum (stěry, konzultace, prohlídky depozitářů, řešení dezinfekce, příprava živných půd a odběrových tyčinek) byl proveden dále pro Státní oblastní archiv Plzeň, Státní oblastní archiv Litoměřice, Státní okresní archiv Liberec, Státní okresní archiv Prostějov, Státní okresní archiv České Budějovice, Státní okresní archiv Jablonec, Archiv VUT Brno, Archiv magistrátu města Kladna, Archiv Mendelovy univerzity v Brně, Národní filmový archiv, Vojenský ústřední archiv, Muzeum hl. města Prahy, Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy, Národní muzeum Praha, Národní pedagogické muzeum a knihovna JAK v Praze, Regionální muzeum v Teplicích, České muzeum stříbra Kutná Hora, Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, GASK Kutná Hora.

Během roku 2017 bylo dezinfikováno 54 bm archiválií vlastních a 1 647 bm z jiných archivů a institucí. Po dezinfekci v etylenoxidových komorách Národního

archivu byla kontrolována účinnost procesu 31 mikrobiologickými stěry. V tomto případě bylo provedeno i širší spektrum analýz, včetně identifikace bakterií.

V laboratořích se provádí kontrola procesu zpracování bezpečnostních mikrofilmů analytickou metodou dle ČSN ISO 417 – Stanovení zbytkového thiosíranu ve zpracovaných fotografických materiálech metodou s methylenovou modří. V roce 2017 bylo provedeno celkem 112 analýz.

V roce 2017 bylo připraveno ke konzervaci (číslování stránek, odstraňování kancelářských sponek, drobné opravy) a odkyseleno technologií hromadného odkyselení BCP C500 42 220 listů archiválií z fondu Archiv Huberta Ripky. Dále bylo 4 865 dokumentů odkyseleno metodou Bookkeeper a 24 listů metodou MMMK.

Konzervování a restaurování archiválií

Restaurátorské pracoviště umístěné v budově Národního archivu Milady Horákové 133, Praha 6 dále restaurovalo a ukládalo pergamenové listiny fondu Řád maltézských (celkem 62 listin), pro účely digitalizace bylo opraveno 109 listin.

Práce na restaurování Litoměřického graduálu pokračovaly vyrovnáváním skládů na vybraných foliích. Ukončení se předpokládá v roce 2018.

Restaurátorské pracoviště na Chodovci pokračovalo v systematickém restaurování a konzervování archiválií přijatých již minulých letech nebo zahájilo práce na nově přijatých archiváliích. Restaurátorské práce probíhaly u fondů Archiv České koruny, Desky zemské větší, České oddělení dvorské komory, Salbuchy, Archiv pražského arcibiskupství, Rodinný archiv Metternichů, Rodinný archiv toskánských Habsburků, Ředitelství císařských soukromých a rodinných statků Praha, Národní výbor 1918, Klub československých turistů, Sbirka map a plánů, Fotografie a dále vybrané položky z fondu knihovny Národního archivu.

Bezpečnostní snímkování a reprografie

Do bezpečnostních negativů se ukládal archivní soubor Maltézští rytíři – české velkopřevorství, Praha. Po konzervaci bylo nasnímáno 145 listin. Dále byly pořízeny bezpečnostní mikrofilmy archivního souboru Komitét pro umožnění studia ruským a ukrajinským studentům v ČSR, Praha. V roce 2017 byla zahájena rozsáhlá revize bezpečnostních mikrofilmů, která bude dokončena v roce 2018.

Digitalizační práce

V rámci realizace projektu CO:OP pokračovala digitalizace pečeti fondu Archiv České koruny (celkem 1153 snímků). Z téhož zdroje byla dokončena digitalizace listin fondu Archiv českých stavů – Reverzy k zemi (460 listin). Ve spolupráci s externím fotografem začala digitalizace Soupisu poddaných podle víry z roku 1541 z fondu Stará manipulace, R 109/45 (hotovo 7 kartonů ze 17).

V roce 2017 byla dokončena kontrola skenů a ve spolupráci s IT úsekem bylo zpřístupněno 260 knih fondu Desky zemské větší na www.badatelna.eu.

V roce 2017 pokračovaly masivní digitalizační práce na chodoveckém pracovišti v rámci pokračujících i nově plánovaných projektů. Celkem zde bylo digitálním přepisem vytvořeno 1 457 235 digitalizátů (včetně audiovizuálních a zvukových archiválií) v celkovém datovém objemu 7 122,8 GB. V roce 2017 se nadále digitalizoval fond Rodinný archiv Metternichů – Acta Clementina. K digitalizaci je dále připravován fond *Zemská porodnice a nalezinec*, z kapacitních důvodů k ní zatím nebylo přikročeno. Pokračovala digitalizace pobytových karet z fondu Policejní ředitelství, Praha – evidence obyvatelstva (v současné době hotovo 520 kartotéčních krabic) Zároveň se odkyseloval a následně i digitalizoval fond Archiv Huberta Ripky. V roce 2016 bylo započato s digitalizací sčítacích operátů ze sčítání obyvatelstva RČS pro území Podkarpatské Rusi, protože uvedené archy jsou v nejhorším fyzickém stavu v rámci celého fondu. Za minulý rok se komplexně zdigitalizovalo dalších 86 kartonů, čímž jsme se přiblížili k polovině souboru určeného k tomuto typu fyzické ochrany. V roce 2017, stejně jako v letech předcházejících, probíhala náročná příprava a předávání spisových celků Státního soudu pro digitalizaci. Dále pokračovala digitalizace fondu KSČ-Ústřední výbor 1945–1989, Praha – oddělení kulturně propagační a ideologické, která byla dokončena, a souboru fondů „Šváb“ (fondu KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – oddělení – oddělení evidenční (Šváb-Synková), fondu KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – oddělení – oddělení evidenční (Šváb) a fondu KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Praha – oddělení – oddělení evidenční (dodatky) – digitalizace je těsně před dokončením. Nově jsme zahájili přípravu digitalizace badatelsky velmi žádaného fondu KSČ - Ústřední výbor 1945-1989, Praha - politické byro 1954–1962.

Pokračovali jsme ve spolupráci s Výzkumným ústavem geodetickým, kartografickým a topografickým. Připravované společné projekty by mohly napomoci digitalizaci mapových děl, jež v našich podmínkách nemůže být realizována.

Část digitálních přepisů byla uskutečněna prostřednictvím placené externí spolupráce (např. část zvukových a filmových archiválií). Přehled archivních souborů, digitalizovaných v letošním roce, poskytuje příslušný tabulkový přehled o počtu bezpečnostních mikrofilmů, bezpečnostních negativů a digitálních reprodukcí analogových archiválií.

Interní digitální přepis kinematografických archiválií provádíme na přístrojích Panasonic NV-FJ 632 a Pinnacle 710-USB (se softwarem Pinnacle Studio Plus 15), připojené k PC sestavě. Interní digitální přepis zvukových archiválií provádíme pomocí přístrojové sestavy Sony (TA-FE 370, TC-WE 475, MXD-D 4, DTC-ZA 5 ES), připojené k PC sestavě, za využití softwaru Sound Forge Pro 10, Audacity 2.0.5 a Wavosaur 1.3.0.0.

Publikační činnost Národního archivu a jeho pracovníků za rok 2017

sestavila Kateřina Paulusová

BAUDISCH, Pavel

[Druhý exil Edvarda Beneše. Fotografie z let 1938–1945, Historický ústav AV ČR. Praha 2016]; Historická fotografie 2017, s. 106–107.

BORÝSKOVÁ, Štěpánka

Problematika poškozených fotografií z fondu Zdeňka Nejedlého z Masarykova ústavu AV ČR. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 200–209, spoluautorka Blanka Hnulíková

ČADKOVÁ, Iva

Berní rula 7. Kraj Bechyňský III. Praha 2017, s. 875–1399, spoluautorka Magda Zahradníková

DRAŠAROVÁ, Eva

K životnímu jubileu Jiřího Křesťana. *Archivní časopis* 67, 2017, s. 444–446.

Národní archiv v roce 2016. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 213–246.

Nositelka ocenění „Za zásluhy o české archivnictví“ a jubilanťka Emilie Benešová. *Archivní časopis* 67, 2017, s. 442–444.

DUFEK, Pavel

Pily a 1. pozemková reforma 1919–1935/1938. In: *Les a industrializace*, edd. Václav Matoušek, Tereza Blažková. Praha 2015, s. 15–31.

Velkostatkové pivovary a první pozemková reforma: nástin vzájemných interakcí Státního pozemkového úřadu a velkostatkářských majitelů pivovarů. *Kvasný průmysl* 62, 2016, č. 2, s. 52–55.

Obchodování v srdci Evropy. Československo-německé hospodářské vztahy 1918–1992. Praha 2017, spoluautoři David Hubený, František Frňka

ĐUROVIČ, Michal

Využití rentgenfluorescenční a infračervené spektroskopie při průzkumu středověkých rukopisů. *Československý časopis pro fyziku* 6, 2017, s. 342–347, spoluautoři Tomáš Trojek, Tomáš Čechák, Hana Paulusová, Klára Drábková

Characterization of indoor air quality in different archives: possible implications for books and manuscripts. *Building and environment* 120, 2017, s. 77–84, spoluautoři Ludmila Mašková, Jiří Smolík

FRŇKA, František

Obchodování v srdci Evropy. Československo-německé hospodářské vztahy 1918–1992. Praha 2017, spoluautoři Pavel Dufek, David Hubený

GREGOROVICHOVÁ, Eva

Die toskanischen Habsburger. In: Skandal bei Hofe! Dresden 2017, s. 13–21, spoluautor Jiří Kuděla.

Archiv Ludvíka Salvátora. Úvodní studie a analytický inventář archivního fondu Národního archivu Rodinný archiv toskánských Habsburků – Ludvík Salvátor. Praha 2017.

HNULÍKOVÁ, Blanka

Problematika poškozených fotografií z fondu Zdeňka Nejedlého z Masarykova ústavu AV ČR. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 200–209, spoluautorka Štěpánka Borýsková

HUBENÝ, David

Československý župní zákon a Podkarpatská Rus. In: *Arkasiv's'ki čytannja*. Mikolajiv 2017, s. 47–49.

Debata k zákonu o státní službě konaná Institutem pro politiku a společnost. *NOS* 62, 2017, č. 14a, s. 3.

Josef Bulíř, Matěj Dlouhý a Alois Stoček ve slánském odboji a revoluci. In: *Slaňáci ve světě*. Slaný 2017, s. 190–205.

Podkarpatská Rus a reorganizace československé správy Zákonem č. 25/1927 Sb. z. a n. In: *Pitannja novoji ta novitnoji istoriji*. Mikolajiv 2017, s. 14–22.

Právní rada státního zřízení československého (1941–1945). In: *Encyklopedie českých právních dějin*. Plzeň 2015, s. 66–69.

Proměnlivé podnebí: firma Pála v meziválečném období a její zapojení do příprav na obranu státu. In: *Továrník Pála a Lepší Slaný*, ed. Pavel Bartoníček. Slaný 2017, s. 14–61.

Spolek emigrantů z Karpatské Ukrajiny v Protektorátu Čechy a Morava. *Historica Olomucensia* 62, 2017, s. 149–161.

Spolek vlastníků majetku na Slovensku a bývalé Podkarpatské Rusi po druhé světové válce. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 79–92.

Obchodování v srdci Evropy. Československo-německé hospodářské vztahy 1918–1992. Praha 2017, spoluautoři Pavel Dufek, František Frůka

JÍLKOVÁ, Stanislava

Horní úřad Horní Slavkov 1650–1867. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 175–199.

JUNĚCOVÁ, Jiřina

[Krejčík, Adolf Ludvík: *Paměti*, ed. Renata Kuprová. Praha 2016]; *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 263–264.

Bývalé zemědělsko-lesnické oddělení Národního archivu v Praze a jeho předchůdce. In: *Archivy, člověk a krajina*. Praha 2016, s. 42–45.

Seriózní historik a archivář v září zeleného čtyřlístku. Pocta doc. PhDr. Václavu Černému. Praha 2017, spoluautor Jiří Šouša

KAHUDA, Jan

[Gregorovičová, Eva: Archiv Ludvíka Salvátora. Praha 2017]; Genealogické a heraldické listy 37, 2017, č. 4, s. 58–59.

Česká archivní společnost podpořila Manifest italských archivářů 2016. ČAS v roce 2016, s. 51–52.

[Zehetbauer, Ernst: Geschichtsforschung und Archivwissenschaft. Das Institut für österreichische Geschichtsforschung und die wissenschaftliche Ausbildung der Archivare in Österreich. Hamburg 2014]; Práce z dějin Akademie věd 8, 2016, č. 2, s. 311–314.

Problematika vydávání děl historika Karla Kazbundy se zaměřením na ediční přípravu jeho pamětí. In: Věda minulosti dnes. Praha 2016, s. 31–37.

[Steinová, Šárka: Přehled osobních fondů zemědělců a lesníků. Praha 2017]; Genealogické a heraldické listy 37, 2017, č. 4, s. 59–60.

Zemřel PhDr. Jaroslav Vrbata. ČAS v roce 2016, s. 267–270.

Zur Geschichte des Familienarchivs Metternich. In: Mötsch, Johannes: Regesten der Urkunden im Archiv der Fürsten von Metternich im Nationalarchiv Prag, Teil 3. Koblenz 2017, s. 18–27.

K životnímu jubileu Tomáše Kaliny. Archivní časopis 67, 2017, s. 439–441, spoluautor Miroslav Kunt

KALINA, Tomáš

[La Gazette des Archives (GA), roč. 2012, č. 225–228]; Archivní časopis 66, 2016, s. 413–426.

KOBLASA, Pavel

Edice pamětí černínského archiváře Františka Teplého. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 269–270.

Herrschaften und Güter des Fürstenhauses Metternich-Winneburg auf dem Gebiet des Heiligen Römischen Reiches und im Königreich Ungarn. In: Mötsch, Johannes: Regesten der Urkunden im Archiv der Fürsten von Metternich im Nationalarchiv Prag, Teil 3. Koblenz 2017, s. 27–42.

Knihy o Metternichovském paláci ve Vídni. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 265–266.

Kunžacké panství za hrabat Podstatzkých-Lichtensteinů. *Výběr* 2, 2017, s. 106–111.

Monumentální publikace o Vídeňském kongresu. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 267–268.

Povyšování jihočeských obcí na města ve spisech českého místodržitelství. In: Počátky měst a městeček v jižních Čechách, 1. část. České Budějovice 2016, s. 379–387.

Svěřenské panství Vimperk. Obnovená tradice 55, 2017, s. 18–20.

Založení městečka Hůrek na Novobystřicku. In: Počátky měst a městeček v jižních Čechách, 2. část. České Budějovice 2016, s. 341–353.

KRLÍN, Jan

Státní úředníci ve víru dějin na českém Jihu a Jihozápadě 1918–1920 v materiálech prezidia Českého místopředsednictví v Praze (1911–1920): Prachatice, Týn nad Vltavou, Železná Ruda. Zlatá stezka 24, 2017, s. 349–375.

KŘEČKOVÁ, Jitka

Říjnové setkání sfragistiků v Olomouci. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 125–127, spoluautoři Hana Seichterová a Kateřina Zenklová

Zpřístupňování pečeti Archivu České koruny – digitalizace a zpracování databáze. *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 128–131, spoluautorka Kateřina Zenklová

KŘEŠŤAN, Jiří

[Čechurová, Jana – Randák, Jan a kol.: Základní problémy studia moderních a soudobých dějin. Praha 2015]; *Soudobé dějiny* 23, č. 1–2, 2016, s. 253–255.

[Vacek, Jiří: Slovanská knihovna – můj osud. Mozaika vzpomínek. Praha 2016]; *Časopis Matice moravské* 135, 2016, č. 2, s. 460–462.

Napadlo mě jako první jméno polského historika Macieje Górného ...*Lidové noviny*, roč. 30, 2017, č. 12, 14. 1. 2017, příloha *Orientace*, s. vii/25.

Národní archiv a prameny k regionálním dějinám. In: *Druhá celostátní konference k regionálním dějinám*. [Divišov] 2017, s. 160–162.

Národní fronta a dobrovolné organizace jako téma výzkumu historiografie. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 7–30.

Nejedlý hlavou státu: prezidentské ambice Zdeňka Nejedlého. *Tajemství české minulosti* č. 61, 2017, 12. 5. 2017, s. 13.

Případ Václava Talicha. In: Schelle, Karel a Tauchen, Jaromír (edd.): *Encyklopedie českých právních dějin*, IX. svazek, *Procesy (od roku 1950) – Pů. Plzeň* 2017, s. 575–578.

[Seifert, Jaroslav. *Publicistika (1933–1938)*; *Dubia; Společná prohlášení*. Praha 2011 (Dílo Jaroslava Seiferta; sv. 13); Seifert, Jaroslav: *Publicistika (1939–1986)*; *Dubia; Společná prohlášení*. Praha 2014 (Dílo Jaroslava Seiferta; sv. 14)]; *Soudobé dějiny* 23, 2016, č. 3, s. 496–497.

[Seifert, Jaroslav: *Všecky krásy světa. Co všechno zavál snůh*. *Dotázky (Dílo Jaroslava Seiferta, sv. 15)*]; *Soudobé dějiny* 23, 2016, č. 3, s. 497–499.

Strategie získávání osobních fondů. In: *Zborník spoločnosti slovenských archivárov* 2017. Bratislava 2017, s. 109–120.

Zpráva o XXXII. ročníku Jarního běhu. *ČAS v roce* 2016, s. 180–181.

Zpráva o XXXVII. ročníku Archivního běhu. *ČAS v roce* 2016, s. 182–183.

Rozhovor s RSDr. Milošem Jakešem. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 293–298, spoluautorka Lucie Rajlová

KUNT, Miroslav

K životnímu jubileu Tomáše Kaliny. *Archivní časopis* 67, 2017, s. 439–441, spoluautor Jan Kahuda

Pamětní knihy železničních stanic – málo známý historický pramen. *Archivum Trebonense* 16, 2017, s. 240–253.

MAHEL, Richard

[Balík, Stanislav: *Český antiklerikalismus: zdroje, témata a podoba českého antiklerikalismu v letech 1848–1938*. Praha 2015]; *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 271–281.

[Faber, David: *Mnichov: krize appeasementu 1938*. Praha 2015]; *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 282–289.

Fotografie z pozůstalosti PhDr. Josefa Pluhaře (1892–1969), rytíře Suverénního řádu maltézských rytířů ve službách agrární strany. *Historická fotografie* 16, 2017, s. 15–29.

K možnostem archivního a historiografického využití zvukového archivního souboru „Sbírka gramofonových desek“ v Národním archivu. *Sborník archivních prací* 67, 2017, s. 546–607.

Střetávání zemského patriotismu, národně orientovaného vlastenectví a multinacionálního státního patriotismu v korespondenci a v odborném díle moravského historika Bedy Dudíka. *Sborník Národního muzea v Praze, Řada C, Literární historie* 62, 2017, č. 1–2, s. 26–40.

MANDZÁK, Ondřej

Rakovnický děkanát v pozdním středověku. *Sborník archivních prací* 67, 2017, s. 5–97.

NOVOTNÁ, Markéta

Příspěvek k problematice zemské finanční samosprávy v druhé polovině 19. století. *Archivní časopis* 67, 2017, s. 160–176.

Karlštejská manská soustava v raném novověku. *Dějiny a tradice*. Praha 2017.

PAULUS, Filip

Fond Vlastimil Kybal a cesty jeho získávání do Národního archivu v Praze. In: *Zborník spoločnosti slovenských archivárov 2017*, s. 179–191.

Univerzitní botanické zahrady v Praze v letech 1775–1945. Praha 2017, spoluautoři Šárka Steinová, Jiří Štěchovský

PAULUSOVÁ, Hana

Vliv vybraných metod neutralizace papíru na mechanickou stabilitu tiskařské černě. Fórum pro konzervátory-restaurátory 2017, s. 135–136, spoluautoři Hana Holická, David Durčík, Ivana Žlebková

Využití rentgenfluorescenční a infračervené spektroskopie při průzkumu středověkých rukopisů. Československý časopis pro fyziku 6, 2017, s. 342–347, spoluautoři Tomáš Trojek, Tomáš Čechák, Michal Ďurovič, Klára Drábková

RAJLOVÁ, Lucie

[Jedličková, Blanka: Ženy na rozcestí. Divadlo a ženy okolo něj 1939–1945. Praha 2016]; AntropoWebzin [online]. 2017, roč. 12, č. 1–2, s. 61–63, <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/index>

Rozhovor s doc. PhDr. Martinem Kučerou, CSc. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 314–319.

Rozhovor s PhDr. Zdeňkou Hajnou, CSc. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 299–313.

Rozhovor s RSDr. Milošem Jakešem. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 293–298, spoluautor Jiří Křesťan

STEINOVÁ, Šárka

Historie Svazu okrašlovacích spolků v Praze a jeho likvidace. *Paginae historiae* 25/2, 2017, s. 225–253, spoluautor Vladimír Waage

Josef Miniberger – projektant soukromých zahrad širokého pražského okolí. Studie a zprávy 6, 2016, s. 97–114, spoluautorka Stanislava Ottomanská

Využití osobních fondů zahradních architektů v aplikovaném výzkumu. In: Zborník Spoločnosti slovenských archivárov 2017, s. 249–264.

Po stopách českých prvorepublikových zahradních architektů. Kritický katalog. [Praha] 2017, spoluautoři Stanislava Ottomanská, Roman Zámečník

Stopy českých zahradních architektů na Slovensku. Kritický katalog. [Praha] 2017, spoluautorka Stanislava Ottomanská

Univerzitní botanické zahrady v Praze v letech 1775–1945. Praha 2017, spoluautoři Filip Paulus, Jiří Štěchovský

Garden art of the first Czechoslovak republic and its gardeners. Praha 2017, spoluautoři Roman Zámečník, Stanislava Ottomanská

Přehled osobních fondů zemědělců a lesníků v paměťových a jiných institucích. Praha 2017

Vzpomínky zahradního architekta Josefa Vaňka na velkou válku. Kritická edice. Praha 2017, spoluautor Roman Štér

Zahradní umění první Československé republiky a její zahradníci. Praha 2017, spoluautoři Roman Zámečník, Stanislava Ottomanská

Život a dílo zahradního architekta Josefa Vaňka (1886–1968). Praha 2017, spoluautorka Stanislava Ottomanská

Zahradní architektura první poloviny 20. století. Sborník z konference. Praha 2017.

Urbarium neoscriptum cum explicatione brevi, čili, Nově sepsaný řád všech trvalých povinností a rent, které plní a odvádějí dědiční poddaní slavného kláštera Broumova ve městě a okolí: vědeckopopulární edice. II. oprav. vyd. Broumov 2017, spoluautoři Vladimír Waage, Jaroslav Koláčný

ŠEPTÁK, Miroslav

Die Zweite Republik: vom Ende des Zweiten Weltkrieg bis zum Staatsvertrag: ein Abriss der tschechoslowakisch-österreichischen politischen Beziehungen 1945–1955. In: Krise, Krieg und Neuanfang: Österreich und die Tschechoslowakei in den Jahren 1933–1948. Berlin [2017], s. 219–239.

Distingovaná dáma trumfem rakouských liberálů. Demokratický střed [online]. 11. 7. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/distingovana-dama-trumfem-rakouskych-liberalu/>

Odpovědí na vzestup AfD může být rakouská historie. Demokratický střed [online]. 25. 9. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/odpovedi-na-vzestup-afd-muze-byt-rakouska-historie/>

Povolební Rakousko ve znamení tyrkysovo-modré. Demokratický střed [online]. 8. 12. 2017, roč. 6, č. 4, s. 8, <http://www.demokratickystred.cz/povolebni-rakousko-ve-znameni-tyrkysovo-modre/>

Proč zvítězil Sebastian Kurz. Demokratický střed [online]. 16. 10. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/proc-zvitezil-sebastian-kurz/>

Rakouské Zelené opouští jeden ze zakladatelů. Demokratický střed [online]. 26. 7. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/rakouske-zelene-opousti-jeden-ze-zakladatelu/>

Rakousko řeší kancléřský trojúhelník. Demokratický střed [online]. 5. 10. 2017, roč. 6, č. 3, s. 16–17, <http://www.demokratickystred.cz/rakousko-resi-kanclersky-trojuhelnik/>

Sebastian Kurz: korunní princ převzal žezlo. Demokratický střed [online]. 16. 5. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/sebastian-kurz-korunni-princ-prevzal-zezlo/>

V Rakousku míchají kartami nové tváře. Demokratický střed [online]. 12. 2. 2017, roč. 6, č. 1, s. 10–11, <http://www.demokratickystred.cz/v-rakousku-michaji-kartami-nove-tvare/>

Zapomenuté zasedání novinářské organizace v období obrodného procesu (březen 1968). *Paginae historiae* 25/1, 2017, s. 65–82.

Zelení mají novou předsedkyni a touží po vládě. Demokratický střed [online]. 21. 5. 2017, roč. 6, <http://www.demokratickystred.cz/zeleni-maji-novou-predsedy-kyni-touzi-po-vlade/>

ŠTÉR, Roman

Vzpomínky zahradního architekta Josefa Vaňka na velkou válku. Kritická edice. Praha 2017, spoluautorka Šárka Steinová

TRNKA, Pavel

Staré tisky v bývalé knihovně Československého státního archivu zemědělského. Bibliotheca Antiqua 2017, s. 144–153.

VOJÁČEK, Milan

Zápisky Matky chudých a policejní evidence. Documenta Pragensia 34, 2015, s. 239–250.

WAAGE, Vladimír

Historie Svazu okrašlovacích spolků v Praze a jeho likvidace. Paginae historiae 25/2, 2017, s. 225–253, spoluautorka Šárka Steinová

Urbarium neoscriptum cum explicatione brevi, čili, Nově sepsaný řád všech trvalých povinností a rent, které plní a odvádějí dědiční poddaní slavného kláštera Broumova ve městě a okolí: vědeckopopulární edice. II. oprav. vyd. Broumov 2017, spoluautoři Šárka Steinová, Jaroslav Koláčný

ZAHRADNÍKOVÁ, Magda

Berní rula 7. Kraj Bechyňský III. Praha 2017, s. 875–1399, spoluautorka Iva Čadková

ZENKLOVÁ, Kateřina

Říjnové setkání sfragistiků v Olomouci. Paginae historiae 25/2, 2017, s. 125–127, spoluautoři Jitka Křečková, Kateřina Zenklová

Zpřístupňování pečeti Archivu České koruny – digitalizace a zpracování databáze. Paginae historiae 25/1, 2017, s. 128–131, spoluautorka Jitka Křečková

ZÍTEK, Adam

Mandelinka bramborová a propaganda v zemích východního bloku. Historický obzor 28, 2017, č. 7/8, s. 172–176.